

at za koristi delavkega
odstva. Delavci so opr-
ačeni do vsega, kar pro-
ducirajo.

This paper is devoted to
the interests of the work-
ing class. Workers are
entitled to all what they
produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki
se nahaja poleg vsakega
naslova, priljublje-
nega spodaj ali na
ovitku. Ako je (576)
številka
tedaj vam s prihodnjo šte-
vilko našega lista poteče
naročnina. Prosimo, po-
novite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 575.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 17. SEPTEMBRA (Sept. 17) 1918.

LETO (VOL.) XIII.

Avstrija prosi za mir.

Kakor se naznanja, je avstro-ogrška vlada nastopila s predlogom, da se skliče mirovna konferenca. Poslala je ta predlog vladam vojskujočih se in nevtralnih držav, povrh pa tudi Vatikanu, s sledečo noto.

NAZNANILO O PREDLOGU.

Brez optimizma se vendar lahko z gotovostjo izjavi iz izjav odgovornih državnikov, da prodira želja po sporazumu, ne da bi se vojna odločila izključno s silo orožja, polagoma tudi v zavezniške države, odštevši posamezne izjemne slučaje zaslepljenih vojnih agitatorjev, ki se gotovo ne smejo poodenjevati.

Avstro-ogrška vlada se zaveda, da ne bo po globoko segajočih ranah, ki so jih v življenju narodov povzročili razdevajoči učinki svetovne vojne, mogoče obnoviti reda v omajnem svetu na en mah. Pot, ki drži do obnovitve mirnih odnosov med narodi, ovira sovraštvo in ogorčenost. Težka in utrudljiva je, toda naša dolžnost je, da poiščemo to pot — pot pogajanja — in če obstajajo še odgovorni faktorji, ki žele premagati nasprotnika z vojaškimi sredstvi in mu vsiliti voljo za zmago, ne more vendar biti več dvoma, da bi tak cilj, tudi če predpostavljamo, da je dosegljiv, predvsem zahteval nadaljevanje krvavega in trdovratnega boja.

Toda tudi poznejši zmagoviti mir ne bi več mogel popraviti posledice take politike — posledice, ki bi bile usodopolne za vse države in narode v Evropi. Edini mir, ki bi mogel pravično spraviti še vedno križajoče se nazore nasprotnikov, bi bil mir, zaželen od vseh narodov. S to zavestjo in v neomahljivem stremljenju, da bi delala v interesu miru, nastopa avstro-ogrška vlada zopet s sugestijo, ki ima namen doseči direktno diskuzijo med sovravnimi silami.

Resna volja širokih plasti prebivalstva vseh držav, ki skupno trpe vsled vojne, za mir — nevtajiv sporazum v posameznih spornih vprašanjih, kakor tudi spravljaljska atmosfera, ki je splošna, se zli avstro-ogrski vladi dajati gotovo garancijo, da bi nov korak v interesu miru, ki vpoštevata tudi izkušnje preteklosti na tem polju, v sedanjem momentu lahko imel uspeh.

Zato je avstro-ogrška vlada sklenila, pokazati vsem vojskovalcem, prijateljem in sovražnikom, pot, ki jo smatra za primerno in jim predlagati, naj skupno preiščejo in prosto izmenjajo svoje nazore, če obstajajo pogoji, ki bi bili uveljaviti mirovne pogajanje upanje v uspeh.

V ta namen je avstro-ogrška vlada danes povabila vse vojskujoče se države na zaupno in neobvezno diskuzijo v kakšnem nevtralnem kraju in jim je poslala noto, sestavljeno v tem smislu.

Ta korak je bil naznanjen tudi sveči stolici s posebno noto, ki apelira na papeževo zanimanje

za mir. Razum tega so bile vlade nevtralnih držav obveščene o tem koraku.

Trajno popolno soglasje, ki obstaja med štirimi združenimi silami, garancija, da se strinjajo zavezniški Avstro-Ogrske, katerim je predlog poslan na enak način, z nazori, izraženimi v noti.

Predlog za pogajanje.

Oficielni brzojav pravi, da je nota sestavljena v francoščini in ima sledečo vsebino:

Mirovna ponudba, ki so jo sile četverne zveze dne 12. decembra 1916 naslovile svojim nasprotnikom in spravljuje temeljne ideje ki se jim nikdar niso odrekle, označujejo kljub odklonitvi, ki je sledila, važno poglavje v zgodovini te vojne. Nasprotno prvim dvem in pol letom vojne je bila sugestija miru od tega časa čaredje evropskih, da svetovnih razprav in prevladuje v neprenehoma naraščajoči meri. Skoraj vse vojskujoče se države so se, zdaj ta, zdaj ona, ponovno izražale o vprašanju miru in njega pogojih.

Razvojna črta teh diskuzij pač ni bila enakomerna in trdna. Temeljno stališče se je menjalo pod vplivom vojaškega in političnega položaja in zato ni vodila do nobenega dotakljivega splošnega rezultata, ki bi se bil dal porabiti.

Res je, da je brez obzira na to valovanje mogoče konstatirati, da je razdalja med nazori obeh strani v splošnem postala nekaj manjša; da je kljub neoporečnim nadaljnjim odločnim in vsled tega doslej nepremišljenim nasprotjem opaziti delno opustitev najskrajnejših konkretnih vojnih namenov, in da se izraža gotovo soglasanje glede na splošno temeljna načela svetovnega miru.

V obeh taborih je nedvomno v širokih slojih prebivalstva opaziti naraščajočo voljo za mir in sporazum. Če se primerja, kako je bil mirovni predlog sil četverne zveze sprejet, s poznejšimi izjavami odgovornih in tudi neodgovornih, ali v političnem oziru gotovo ne neuplinskih državnikov, je ta vtisk potrjen.

Medtem ko je na primer zavezniški odgovor predsedniku Wilsonu obsegal zahteve, segajoče do razkrojitve Avstro-Ogrske, do zmanjšanja in globokega notranjega preustroja nemškega cesarstva, do uničenja turške cesarstva v Evropi, so se te zahteve, katerih presenečenje je bilo utemeljeno na predmevni uničujoči znagi, so se te zahteve v poznejših izjavah z uradnih zavezniških mest deloma izpremenile, deloma pa popolnoma opustile.

Tako je v neki izjavi v angleški poslaniški zbornici državni tajnik Balfour pred enim letom izrečno priznal, da mora Avstro-Ogrska sama rešiti svoje notranje probleme in da ne more nihče od zunaj vsiliti Nemčiji konstitucije.

Za značilno se tudi lahko smatra, da je meseca decembra 1917 Mr. Balfour kategorično od-

klonil mnenje, da se je angleška politika zavezala za ustanovitev neodvisne države iz teritorijev na levem bregu Rene.

Centralne sile ne pripuščajo nobenega dvoma, da vodijo vojno le za obrambo svoje integritete in za varnost svojega ozemlja.

Veliko bolj izrazito kakor na polju konkretnih vojnih ciljev je zblizanje nazorov napredovalo v tistih vodilnih smereh, na katerih podlagi naj se sklene mir in ustanovi bodoč red Evrope in sveta.

V teh smereh je predsednik Wilson v svojih govorih dne 16. februarja in dne 4. julija t. l. izrekel načela, ki niso naletela na odpor od strani njegovih zaveznikov in ne na ugovor četverne zveze, katere sile predpostavljajo, da je prilagoditev teh načel splošna in da se v njima z življenjskim interesi prizadetih držav.

Res je in spomniti se je treba, da ne zadostuje soglasje glede na splošna načela, ampak da je treba doseči sporazum glede na njih razlaganje in na njih porabo pri posameznih konkretnih vojnih in mirovinih vprašanjih.

Začetkom tega leta je ministrski predsednik Lloyd George izjavil, da ne spada razdelitev Avstro-Ogrske, oropanja otomanskega cesarstva za njega turške pokrajine ali notranja reforma v Nemčiji med vojne cilje zaveznikov.

Opazovalec brez predsodkov ne more nikakor dvomiti, da se je v vseh v vojno zapletenih državah brez izjeme mogoče okrepčala želja po miru in sporazumu; da se boljbolj širi prepričanje, da more nadaljevanje krvavega boja izpremeniti Evropo v razvaline in jo popolnoma izčrpati, tako da bo onemogočen njen razvoj za desetletja — in vse to brez garancije, da se s tem doseže tista oborožena odločitev, za katero sta se obe strani zaman trudili štiri leta, polna strašnih žrtv, trpljenja in naporov.

Toda na kakšen način naj se izkrepi pot do sporazuma in na kakšen način naj se končno doseže sporazum? Ali je kaj resnejše izgleda, da se doseže ta namen z nadaljevanjem diskuzije od ene javne tribune do druge, kakor se je doslej videla med državniiki raznih dežel in je bila v resnici le serija samogovorov. Manjkalo ji je predvsem neposrednosti. Govor in protigovor se nista vjemala. Govorniki so govorili drug preko drugega glave.

Na drugi strani je javnost in podlaga teh diskuzij onemogočala plodonosen napredek. V vseh javnih izjavah te vrste se rabi način govornišva, ki računa z učinkom na veliko daljavo in na mase. Vedoma ali nevedoma povečava človek pri tem razdaljo od nasprotnikovega nazora, povzroča nesporazume, ki se vkoreninijo in ne odstranijo in otežava prosto izmenjavanje idej. Vsaka izjava vodilnih državnikov je, takoj, še pre-

den morejo avtoritativni krogi nasprotne strani podati odgovor, predmet strastnih ali pretiranih diskuzij neodgovornih elementov.

Toda bojazen, da bi mogli ogroziti interese svojega orožja z neugodno vplivajočimi čuti doma in da bi mogli prezgodaj izdati svoje končne namene, navaja tudi odgovorne državniike, da se poslužijo višjih glasov in trdovratno vztrajajo na skrajnih stališčih.

Če se torej napravi poizkus, da se spozna ali obstaja podlaga za sporazum, ki naj reši Evropo katastrofo fe samoničilnega nadaljevanja boja, se mora na vsak način izbrati druga metoda, ki omogoča direktno, ustmeno diskuzijo med zastopniki vlad, in le med njimi.

Predmet take diskuzije bi morali biti prav tako nasprotni nazori posameznih vojskujočih se držav, kakor splošna načela, ki naj bi služila za podlago miru in bodočim vzajemnim odnosom med državami in glede na katera naj bi se v prvi vrsti iskal sporazum z upanjem na uspeh.

Čim bi se doseglo soglasje glede na temeljna načela, naj bi se napravil poizkus v teku diskuzije, kako bi se ta načela prilagodila konkretno posameznim mirovnim vprašanjem in tako dosegla njih rešitev.

Dovoljujemo si upati, da ne bo od strani nobenega vojskovalca ugovora proti takemu izmenjavanju nazorov. Vojna aktivnost se s tem ne bi prekinila. Tudi diskuzije bi segale le tako daleč, kolikor bi udeleženci smatrali, da dajejo upanje v uspeh. Za zastopane države ne bi nastala nobena škoda. Ne da bi kaj škodovali, bi moglo tako izmenjavanje nazorov le koristiti stvari miru.

Kar ni uspelo prvč, se lahko ponovi, in morda je že vsaj pomagalo, da so se izjasnili nazori. Hribi starih nesporazumov bi se lahko odstranili in mnogo novih reči sestavilo. Reke ustavljenega človečanstva bi se oprostile v toploti, od katere bi vsaka važna stvar ostala, medtem ko bi na drugi strani izginilo mnogo nasprotnega, kar bi se vedno pripisuje pretirani važnosti, in vendar,

Po našem prepričanju so vsi vojnemu njegovu no dolgi človeštva, da preiščejo, če je sedaj, po tolikih letih dragega, ali neodločenega boja, čigar ves potek kaže, da gre za nesporazum, mogoče napraviti kraj strašnem razdevanju.

Zatorej želi cesarska in kraljevska vlada predlagati vladam vseh vojskujočih se držav, naj pošljejo svoje delegate na zaupno in neobvezno diskuzijo na podlagi načel za sklep miru in kakšno nevtralnemu mestu v bližnjem času, o katerem naj bi se sporazumeli delegati, ki naj bi drug drugemu naznanili nazore njih vlad glede na ta načela in dobili enake izjave, kakor naj bi tudi zahtevali in dajali proste in jasne razlage glede na vse točke, ki potrebujejo natančnega razlaganja.

Avstrijski mirovni bluff.

Kakor poročamo na drugem mestu, je avstro-ogrška vlada naenkrat zopet postala velika obožavalka miru in naznanila vsemu svetu, da si želi sestanka, na katerem bi zastopniki vseh vojskujočih se držav, "zaupno" diskutirali vojne cilje in iskali pot, ki naj bi dovedla do miru brez odločitve z orožjem.

Cesarsko kraljevsko hrepenenje po miru nam je prav dobro razumljivo in menda bo na svetu malo mislečih ljudi, ki ne bi hitro uganili, iz kakšnih virov izvira pobožna želja, ki se obrača celo do katoliškega papeža za pomoč. V habsburški monarhiji je danes marsikaj na kocki, o čemer se očitno visoki gospodi nič ni sanjalo leta 1914, ko so pričeli z vojno, katero grozoto znajo danes slikati z živimi barvami, dasi so morali že takrat vedeti, da teče v vojni kri in se kopljejo grobovi. Do kosti segajoči strah pred popolnim razsulo monarhije, za katerim ne bi najbrže nikjer ostalo prostora za vzvišeni tron Habsburžanov in želja, da bi Avstrija in njena dinastija ohranili, kar sta zaigrala s provokacijo svetovnega klanja, sta tista dva glavna faktorja, ki sta narekovala, sto avstro-ogrškega zunanjega ministrstva, služeeo v prvi vrsti poizkusu, da se potofažijo razburjeni narodi doma in odgovornost za vojno se eukrat odvali na nasprotnike. Če bi bila vojaška situacija Nemčije in Avstrije danes taka, da bi bilo zadovoljno kajzerjevo sree, bi tudi na Dunaju tako mogočno rožljali s sabljo, kakor so bili vajeni pred izkušnjami zadnjega leta in mirovni golob ne bi imel opravila v dualni monarhiji, kajti tedaj tudi strah pred revolucijo lastnih narodov ne bi bil tako grozeč, kakor je sedaj, ko spoznava ljudstvo od dne do dne jasneje onemoglost Karlove vlade.

Nota z dunajskega Ballplatz izreka prepričanja, da bodo ostale centralne sile soglašale s korakom Avstrije. To je bilo seveda popolnoma nepotrebno izrekat, kar je morala mila Avstrija nedvomno dobiti kajzerjevo dovoljenje, preden je odposlala svoj spis, če ni dobila naravnost nalogo za to. Na vsak način je izražanje tega prepričanja precejšnja tartariferja, ki pa ne more napraviti

ti niti vtiska diplomatske navihanosti, ampak izvajlja človeku le pomilovalen smehljaj. Tudi če ne bi bila znana absolutna odvisnost Avstrije od Nemčije, kaže nota, v kateri nastopa dunajska vlada kot advokatinja Nemčije, kje se je izlegla njena modrost. To je pa tem bolj razumljivo, ker potrebuje oficielna Nemčija mir skoraj tako nujno, kakor ga potrebuje Avstrija, odkar spoznavajo pruski vojni lordi sami, da ni sodelovanje Amerike nikakršna šala, temveč najresnejša reč, na katero so naleteli, odkar so pričeli s svojo krvavo hazardno igro.

Koliko tolažila priinese avstrijska nota narodom obdonavske monarhije, se bo kmalu pokazalo. Najbrže se je krožek okrog gospoda Karla tudi v tem oziru zmotil, zakaj očitno tisti narodom se je že tolikokrat sipal pesek v oči, da so se že igre nedvomno že sili. Resnica je, da pozivajo Čehi in Jugoslovani in socialisti in tudi drugi vladi, da naj sklene mir; le to je, da govore vsi skupaj drugače o miru in o drugačem miru, kakor zunanje ministrstvo. In čitajoči noto svoje vlade, morajo kmalu spoznat, da gre tudi z njo za velik bluff.

Drugo je vprašanje, koliko uspeha bo Avstrija imela v Ameriki in pri zavezniških. Njena nota je pač pisana v zelo optimističnem tonu, toda kolikor je mogoče presoditi na podlagi znanih dejstev, ima njeno navidezno upanje prav slabo podlago. Če imajo na Dunaju "sekoličjak" sposobnosti za pravilno presojanje položaja, bi morali sami spoznati, kako malo je verjetno, da bi sprejeli nasprotniki centralnih sil njih vabilo. Kajti nesposobnost dunajske diplomacije, ki je sicer že davno znana, vendar ne more biti tako neskončno velika, da bi avtorji note sami verjeli, kar so znesli vanjo in pričakovali od drugih, da ne bodo na prvi pogled spoznali zavijanj, katerih margoli vsa nota.

Ni vredno, da bi se človek dolgo bavil s takozvano mirovno ponudbo centralnih sil z dne 12. decembra 1916, na katero se sklicuje sedanja avstrijska nota, bahajoča se s "spravljivimi temeljnimi idejami." Kakor je znano, ni bilo v

tedanji "poudbi" sploh nobene ideje, pravzaprav niti ponudbe ne, še manj pa kakšne označbe nemških in avstrijskih ciljev in pogojev. Da je ostal tedanji z vsemi znamenji senzacije obdan korak centralnih sil popolnoma brez uspeha, je bila njegova edina mogoča logična posledica in danes je znano, da ni kajzer sam nič drugega pričakoval. Na svetu so pričeli, ki znajo povedati, kako je s nehom na ustih pravil, da odklonijo zavezniški nemško vabilo. "Ampak kako bodo tedaj — je nadaljeval, menejač roke — mogli reči svojim narodom, da niso sami odgovorni za nadaljevanje vojne?"

V interesu resrobe bi bilo torej bolje, če se sedanja avstrijska nota ne bi sklicevala na tiste dni, ker zbujajo že s tem sum, da nima danes nič bolj poštenih namenov kakor takrat.

Brez obzira na to se nam pa zdi, da ne more sedanji poizkus najti nobenega resnega utvzevanja, ker kaže nota sama na sebi preveliko razdaljo med važnimi, po našem mnenju odločilnimi nazori centralnih sil na eni in zaveznikov, zlasti pa Amerika na drugi strani.

Staro Avstrijo, kakršna je bila od nekdaj, označuje njen nepravljivi strah pred javnostjo in indirektno, a vendar popolno priznanje bluffanja. Odgovorni državniiki računajo po njenih besedah pri vsakem govoru z vtiskom na prebivalstvo, na široke mase, na vojsko. To se pravi, da ne govore odkritosrečno, ampak tako, da čim bolj ugođe javnemu mnenju. — Avstrijski ministri sodijo sami po sebi. Ob Donavi se je diplomacija vedno smatrala za umetnost dvoumnosti, neodkritosrčnosti, zakrivanja misli z besedami. Iz te tudi vso to umetnostjo ni znala ugoditi resničnemu mišljenju ljudstva. Ali ker je sama vedno mislila le na efekt, pripisuje tudi vsem drugim državnikom prosto demagijo, v kateri pogine odkritosrčnost in resničnost.

Narod ne sme vedeti, kaj se govori in dela, da more biti mešetarstvo uspešno — to je ideja, ki jo izraža avstrijska nota. Zato zahteva diplomatska konferenca, na kateri naj se snide-

jo in razpravljajo le zastopniki vlad, s kitajskim zidom ločen od ljudstva, za čigar kožo gre.

In kakšne bi bile vlade, ki bi po mnenju Avstrije odločevale o usodi in življenju narodov?

Slišali smo svojčas predsednika Wilsona, ki je dejal, da bo Amerika pripravljena obravnavati z zastopniki nemškega ljudstva; avstrijska nota hoče na konferenci imeti le zastopnike nemškega kajzerja, ne izvoljene od ljudstva, ne odgovorne ljudstvu, ampak imenovane od "njegovega včlanstva" in le njemu samemu odgovorne.

Avstrija sama hoče na takem sestanku imeti zastopnike svoje vlade. Narod za narodom vstaja v tej državi in zahteva pravico samoodločevanja. Če se ne prizna in ne uveljavi ta pravica pri sklepanju miru, je pokpana in narod si lahko zapali pipo s papirjem, na katerem je napisana. Toda Avstrija izključuje svoje narode od konference; namesto njihovih zastopnikov naj govore pooblaščenec cesarja Karla.

Avstrijska nota zna govoriti o posameznih stavkih tega ali onega Balfourjevega govora in ve prav dobro, kako jih je treba iztrgati iz celote, da se s njimi doseže efekt po lastnem sreću. Bilo bi čudno, če ne bi Avstrija ničesar vedela o priznanju Čeho-Slovakov, ali pa o ameriški izjavi, da gre boj tudi za osvoboditev Slovanov izpod nemške in avstrijske nadvlade. Kako si tedaj misli, da bi Amerika kar a priori priznala Karlove grofe in barone za pravoveljave zastopnike, pa priznala enostavno ignoriranje narodov?

Nedotakljivost habsburške monarhije je sploh nekakšen predpogoj avstrijske note. Ali če je verjetno, da so politični kramarji na Dunaju pripravljani še na kaj drugega kakor na tako noto, z željo, da bi ostala ječa v centralni Evropi neizpremenjena, je veliko manj verjetno, da bi civilizirani svet menil nič tebi nič pustiti eno največjih živih zaprek miru in kulturnega razvoja, da ovira tudi nadalje svetovni pokoj s svojo.

(Konec na 8. strani.)

Drugi zbor Slovenskega Republičanskega Združenja.

Dopoldanska seja.

Chicago, Ill. — 13. sept. — Danes okoli desetih dopoldne je Anton Terbovec, eksekutivni tajnik S. R. S. s primerom pozdravnim nagovorom otvoril drugo zborovanje S. R. Z. in na kratko razložil namen združenja.

Dvorana je primerno okrašena, delegatje se de pri dolgih mizah, da si lahko delajo opazke, ki jim služijo v debati ali za poročilo svojim organizacijam. Vseh delegatov je okoli osemdeset, zastopane so tudi ženske organizacije po svojih delegatinjah.

Po končanem pozdravnem govoru je zbor izbral predsednikom br. Somraka iz Clevelanda in podpredsednikom br. Kravanja iz Glencoe, O. Zapisnikarjem so izvoljeni br. Cajnkari in Kveder in sestra Mary Aučin.

V poverilni odbor so bili izvoljeni br. Podlipce, Rus in Jankovič.

Predlaga se, da pošlje konvencijo lojalno in zahvalno brzojavko predstavniku Wilsonu in državnemu tajniku Lausingu. O stvari se prične debata in sprejme se, da se pošlje brzojavka še vojnemu tajniku Bakerju in biroju za javne informacije.

Brzojavka na predsednika izjavlja, da se "Slovensko republičansko združenje" strinja z vojnimi cilji in mirovnimi pogoji predsednika in mu izreka najtoplejšo zahvalo za vse, kar je storil za osvoboditev malih narodov.

"Slovensko republičansko združenje" bo kakor doslej tudi zanaprej z vsemi svojimi močmi podpiralo Združene države do trumfalne zmage demokracije in poraza avtokracije, se glasi v nekem drugem stavku brzojavke.

Na biroju za javne informacije je bila odposilna sledeča brzojavka:

"Druga konvencija Slovenskega republičanskega združenja, organizacije Slovencev v Zedinjenih državah, katere cilj je osvoboditev Jugoslovancev izpod avstrijskega jarma in za demokratično rešitev jugoslovanskega vprašanja na podlagi samoodločevanja, izreka soglasno, da smatra vojne cilje Zedinjenih držav za svoje in obljublja, da bo organizacija kakor doslej tudi nadalje podpirala z vsemi svojimi močmi Zedinjene države v boju za zmago demokracije in poraz avtokracije."

Vse brzojavke so bile sprejete soglasno in z velikim navdušenjem.

Konvencija je določila začasno, da zboruje zjutraj od osmih do dvanajstih in od pol dveh popoldne do šestih zvečer s petnajst minutnim odmorom. Rediteljem za sprejemanje brzojav, listov in drugih takih reči je izvoljen br. Mrgole. Po kratki debati sklene zbor, da pridejo le imena predlagačev resolucij v zapisnik, imena predlagateljev vseh drugih predlogov pa izostanejo.

Br. Terbovec poda kratko, toda jedrnatu poročilo o svojem delu. Omeni, da so vsi člani eksekutivne delali brezplačno in da so bile ob ustanovitvi organizacije velike težave glede finančnih sredstev, kajti organizacija je imela dva dolga. Govornik poda kratko sliko, toda jasno, kje ima "Slovensko republičansko združenje" svoje okrajne organizacije in kako so sestavljene. Poda poročilo o stanju blaginje, v kateri se nahaja sedaj nad \$3000. Br. Bostič, blaginjak "Slovenskega republičanskega združenja" poda poročilo o finančnih in potrdi, da se številke v njegovih knjigah vjemajo s številkami v tajniških knjigah.

Nadzorni odbor poda poročilo o prvem pregledovanju računov in pripomi, da mu je bilo nemogoče pregledati knjige tik pred konvencijo. To delo izvrši še danes, da lahko prihodnji dan poda poročilo.

Br. Fr. Krže je referiral o točki "Splošni položaj in dosedanje delo." Govornik omeni, da se je delo vršilo s časopisjem, shodi in informacijami. Povdarja, da je bilo delo za eksekutivno težko, ker si morajo vsi člani eksekutivne z duševnim ali ročnim delom služiti svoj vsakdanji kruh. Žrtvovati so morali svoj prosti čas in celo čas od svojega počitka. Sadovi tega dela niso izostali. Danes imamo veliko organizacijo, ki obeta, da kmalu slehernega Slovencev v Združenih državah pridobi zase. Uspeli tega dela so se pokazali tudi v nakupu zadolžne svobode. Govornik našteva posamezne velike slovenske podporne organizacije, ki so kupile za 200 tisoč dolarjev zadolžne svobode. Naštevata društva teh organizacij in pojasni, da so člani teh društev, organizacije združene v "Slovenskem republičanskem združenju," sploh Slovenci, ki stoje za "Slovenskim republičanskim združenjem," kupili za dva milijona dolarjev zadolžne svobode. Br. Kerže povdarja, da je to najboljši dokaz, da je slovensko ljudstvo prežeto z demokratičnim duhom in da se strinja z vojnimi cilji Združenih držav, kajti 95 odstotkov teh Slovencev so delavci.

Govornik poda kratko poročilo o informativnem delu, ki ga je izvršila eksekutiva, pri tem pa omeni, da so se člani nasprotne organizacije poslužili celo denunciacij, da očrniijo "Slovensko republičansko združenje."

Za besedo se oglasi dr. Marušič in vpraša, če se mu dovoli sedeti kot delegat ali ima samo pravico do besede. Po kratki debati se sklene, da se mr. Marušič ne prizna za delegata, ker ni član organizacije, prizna se mu pa pravica do besede v debati.

Mr. Marušič povdarja, da je treba Slovence, Hrvatce in Srbe združiti v eno falango, sploh vse sile, ki so za združenje Jugoslovancev. Pravi, da je treba v to svrhu izdelati platformo. Zagovarja krfsko deklaracijo in pravi, da ni nobene bist-

vene razlike med ustavno monarhijo in republiko. (Ironični oho-klic.)

Pripoveduje, da je bila Krfska deklaracija v stari domovini odobrena in pravi, da on ni monarhist. Zagovarja londonski odbor in trdi, da tudi v njem ni monarhistov.

Druga seja 13. sept. popoldne.

Po končanih formalnostih v zvezi s poverilnicami je dobil besedo dr. Marušič, ki je dejal, da so ga delegatje najbrže krivo razumeli pri prejšnjih izjavah. Če je dobra volja za skupno delo, tedaj se že najde srednja pot za taka tla; če bi ne on imel upanja, da se to doseže, bi ga ne bilo na konvencijo. Upa, da konvencija obrodi dobre sadove in nima najmanjšega namena, da bi delal kakšno obstrukcijo na zborovanju.

Br. Terbovec pojasni, da so imele le pridružene organizacije in pa listi, ki zastopajo program S. R. Z., pravico poslati delegate; vsi drugi, ki so pili na konvencijo, se smatrajo kot gostje in med te spada tudi dr. Marušič.

Br. Kristan je nato odgovoril Marušiču na razne očitke v njegovem dopoldanskem govoru. Jedro Kristanovega odgovora je bilo:

"Take stvari smo slišali že tisočkrat od voditeljev S. N. Z., ali ko smo jih vprašali za pojasnila, jih ni bilo. Odločno odklanjamo vsako očitajo, da smo vršili nekakšne denuncije. Teh ni bilo od naše strani, toda če bi hoteli govoriti o denunciacijah, ki so prihajale iz nasprotnega tabora proti nam, bi imeli veliko povedati. Le par slučajev: Zakaj je prišel vladni zastopnik na shod republičanskega združenja v Collinwoodu? Ali mu ni bilo rečeno, da se bo na shodu govorilo za Avstrijo? Bila je podla denunciacija. Zakaj so mene klicali na justični oddelek v Chicagu? Zato, ker me je Pirc denunciral. Kdo je pisal vojaškemu poveljniku v Camp Perry, da so našli slovenski vojniki tamkaj "nevarni", in da je treba nanje paziti, ker bi morda "naredili revolucijo"? Pisal je Pirc, ker je čital, da naši vojniki simpatizirajo z republičanskim gibanjem. Tukaj je delegat, ki ima dokaze. Ravno to dokazuje afero v Sheboyganu, kjer gotove kreature rujejo proti našim ljudem in jih blatijo pri oblasti čes da delujejo proti Ameriki. Meni podtikajo, da sem pred par leti opozarjal naše ljudi, da se "naj boje Avstrije," resnica pa je, da sem takrat svaril pred avstrijskimi špiuni, katerih je kar mrgolelo v Ameriki.

Marušič je prinesel kup fraz. Rad bi nas uveril, da je pri S. N. Z. vse dobro, in da krfska deklaracija nikogar ne veže. Tako so nam pravili tudi drugi, medtem ko so zopet drugi trdili, da je deklaracija važen dokument. Deklaracijo sta podpisala dr. Pašič v imenu srbske vlade in dr. Trumbić v imenu Londonskega odbora in zato je odbor vezan nanjo in vezan je vsakdo, ki pripozna ta odbor in deluje pod njegovo direktivo. Slovenska narodna zveza je tudi vezana in od tega je ne odveže nobeno tolmačenje. Marušič nam tukaj govori o lepoti parlamentarne monarhije in krasoti srbske ustave na — republičanskih tleh. To je temeljna pazika med nami. Kako morejo iz republičanske Amerike prihajati nasveti in priporočila za monarhije?

Sam je koncesije in rad bi videl, da je ves narod združen, ker je že zedinjenje naš cilj, ali oni hočejo, da se mi podvržemo in sprejmemo njihove pakte. Londonski odbor nas naravnost odbija in ne mara dela z nami, obenem pa išče priznanje v Washingtonu. Odbor stoji na stališču monarhizma in kot tak dela proti Ameriki, ki je za samoodločevanje narodov. Dokler stoji londonski odbor na tem stališču, je nemogoče vsako skupno delo in boril se bomo proti priznanju tega odbora v Washingtonu, dokler je nasproten Ameriki. Pripravljen sem pozabiti vse napade in infamne denunciacije, ako londonski odbor omogoči zblizanje vsaj za paralelno delo za skupni cilj edinstva. Toda ta odbor mora v prvi vrsti dobiti priznanje od naroda. Pogoj za skupno delo mora biti dalje izjava londonskega odbora, da ga ne veže krfska deklaracija in da prizna Wilsonovo načelo samoodločevanja narodov. Odbor se naj konstituirata tako, da bo res zastopal naš narod. Če se sprejme en princip, bo možno skupno delo, čeprav so frakcije. V republičanskem združenju so tudi razne politične stranke in verska naziranja, toda za en cilj delamo vsi.

Marušičevi argumenti ne drže več, kajti ljudje so že davno spoznalo, da je na strani londonskega odbora in Slovenske narodne zveze pakt monarhizma. Tudi napadi na posamezne osebe ne izdajo nič. Kristan, Kerže, Zavertnik, Petrović in še kdo drugi niso združenje, in če te ljudi ubijete, pride na njihovo mesto sto drugih in za temi bo stalo zopet tisoč drugih.

Dr. Marušič bi moral priti s pozitivnim predlogom; na same besede in obljube ne damo nič. Zedinjenje morate omogočiti vi. Ne pozabite, da živimo v tej deželi, kjer je predsednik Wilson izjavil, da se Amerika bojuje za samoodločevanje in svobodo malih narodov, zato je nesmisel govoriti na republičanskih tleh Amerike o monarhističnem podjarmljevanju. Jugoslovansko vprašanje ni samo vprašanje nas, temveč je svetovno vprašanje, ki se mora rešiti tako, da je izključena vsaka možnost bodoče vojne, zato pa mora zanimati tudi Ameriko in edino na Ameriko se moremo zanašati, da nam bo pomagala rešiti to vprašanje pravično za vse prizadete. Wilson oziroma ameriška vlada še ni priznala pogodbe med Italijo in Anglijo in to nam je poročstvo, da je Amerika na pravem stališču. Za nas velja le samoodločevanje in demokracija.

Govornik je žel burno odobravanje.

Za Kristanom je odgovoril dr. Marušiču br. Kerže. Pravil je o denunciacijah v Minnesoti, kjer je imel shode za združenje. Dr. Vošnjak in Trošt sta govorila, da sta že tako "sfiksala," da

ne bo imelo republičansko združenje niti enega shoda v Minnesoti. V Duluthu je bil denunciran za avstrijskanta in informiran je bil, da je bila ta denunciacija Vošnjakovo in Troštovo delo.

Nato je br. Kerže pojasnil afero v Sheboyganu. Tam je neki Starič, pristaš monarhistične stranke, povzročil, da je bilo več članov republičanskega združenja zaprtih nekaj dni popolnoma po nedolžnem. Ko je prišlo do preiskave, niso mogli članom ničesar dokazati in vladni zastopnik je povedal Keržetu, da je moral odločene prositi odpuščanja.

Marušičeva stranka je vedno vpila po slogi, a sama joče popustiti niti pike, od nas pa zahteva, da se jim pridružimo brezpogojno in capljamo za njimi kot otroci. Če ima dr. Marušič kaj konkretnega, ga bomo poslušali in razpravljali o njegovih predlogih, drugače ga pa ne maramo poslušati. Borili se bomo sami po začrtani poti, dokler ne bo ves svet demokratičen.

Predsednik Somrak vpraša Marušiča, če ima kakšne konkretne predloge. Marušič odgovori, da predlog more priti le potem, ko se kristalizira stališče obeh strank. Zdej ga ne bo stavil, pač pa na koncu konvencije, ako konvencija sama ne stori tega, kar on želi. Konvencija naj pojasni, na kak način bo S. R. Z. združilo Hrvatce in Srbe. Ako S. R. Z. ne najde pota za skupno delo kakor želi Londonski odbor, tedaj nima pravice do priznanja.

Ker je Marušič hotel zopet polemizirati, mu je predsednik odvzel besedo, za kar se je čutil užaljenega. Dejal je: "Bomo se že pogovorili na koncu."

Na dnevni red je prišel Kristanov referat o splošnem položaju organizacije in njenih bodočih nalogah.

Kristan je dejal, da je S. R. Z. v enem letu svojega obstanka doživel tak uspeh, s kakršnim se ne more ponasati nobena slovenska organizacija v Ameriki. Združenje se je krepko razvilo iz ljudstva in organizacija predstavlja največji del slovenskega naroda v Združenih državah. Ker je bil uspeh tako velik v enem letu, je naloga izvrševalnega odbora, da razširi organizacijo povsod, kjer je še ni. Konvencija mora najti sredstva, da se organizira naše ljudstvo na zapadu. Imamo tam nekaj krajevnih organizacij, ki so se same ustanovile, ko so rojaki čitali v listih o našem delovanju in uspehih. Seveda bodo težave, kot so bile doslej, ker je premalo delavnih moči. Bodoča eksekutiva mora organizirati organizatorično delo s potovalnimi govorniki in predavatelji. V centralnem odboru se je doslej vse delo opravljalo prostovoljno, toda v bodoče moramo skrbeti, da ima izvrševalni odbor svoj urad, v katerem bo vposlena stalno ena ali več oseb, ki bodo delale.

Organizacija je politična, toda politika se spreminja z vsakim dnevom in zato je treba računati z nešteti vprašanji in podrobnostmi, ki se lahko pojavijo vsak čas in na katere moramo biti pripravljeni. Princip sam je lep, ali ko se poglabimo vanj in se vprašamo, kako se bo izvršilo samoodločevanje, nastane vse polno vprašanj. Samoodločevanje potom splošnega glasovanja je nemogoče, ako bodo stali za volilec avstrijski žandarji in če bodo glasove šteli avstrijski okrajni glavarji. V tem slučaju mora priti dežela popolnoma pod nevtralnno upravo za čas glasovanja in nam bi bilo najboljšo, da to upravo prevzame ameriška komisija. — Potem je vprašanje beneskih Slovencev in Italijanov, ki živijo na Primorskem in v Dalmaciji; to vprašanje se mora rešiti pravično za oba naroda in tukaj bodo nastale velike komplikacije. Dalje je vprašanje Trsta. Seveda bi želeli, da dobe Jugoslovani vse, kar je njihovega, toda Wilson je izjavil, da mora vsak narod imeti prost vstop do morja in vsled tega je Trst evropsko vprašanje kot naravna luka, od katerega so odvisni planinski Nemci in Čehoslovaki ravnotako kakor Jugoslovani. — Nadalje je vprašanje zastopstva Slovencev in Hrvatov na mirovni konferenci. Avstrija jih ne bo in niti ne sme zastopati, zato je treba skrbeti, da so v ta namen storjeni vsi potrebni koraki. — Potem je treba tudi gledati, da pridemo na kak način v zvezo z rojaki v stari domovini, ki potrebujejo okrepila v svojem težkem položaju. Denarja jim ne moremo poslati, toda lahko jim sporočimo, da delujemo za njihovo osvoboditev in bomo delali, dokler ne bodo svobodni in samostojni. To je samo nekaj primer, koliko podrobnega dela čaka našo organizacijo.

Kar se tiče skupnega dela, se mogoče najde pot v ta namen. Do zdaj nam pristaši Londonskega odbora sploh niso dali prilike za nobeno skupno delo. Marušič se čudi užaljenega, ker mu je bila odvzeta beseda, ko je govoril skoraj polduro uro; naj bo prepričan, da smo mu dali dovolj svobode govora. Na njihovih shodih ne dobimo niti besede. Bodoči izvrševalni odbor S. R. Z. naj gleda, da se najde pot za skupno delo.

Delati moramo tudi z ameriško vlado, kajti boj Amerike je tudi naš boj. Priti moramo v tesne stike z uradnim Washingtonom, da jim pojasnimo, kako stoji stvar. Eksekutiva je že izvolila dva člana, ki imata iti v Washington, ali vsled omejenega časa nista mogla še oditi.

Bilo bi dobro, da konvencija pooblasti deputacijo, ki naj gre v Washington in pouči vlado o čisti resnici. Do zdaj so tam govorili samo naši nasprotniki in siče tako, da so nas tožili, toda vsa njihova tožba je padla v vodo. Ameriška vlada mora biti enkrat za vselej prepričana, da deluje S. R. Z. za zmago Amerike z vsemi dahiimi silami. Naši člani so povsod skrbeli za prodajanje zadolžne svobode in vojnovarševalnih znamk, nabirali so za Rdeči križ in kar je glavno, povsod je prišel izginjati duh avstrijskega podložništva, kjerkoli se je ustanovila naša krajevna organizacija.

Po končanem izvajanju je br. Kristan predložil sledečo

resolucijo:

Druga konvencija Slovenskega Republičanskega Združenja, potrjujoča temeljna načela organizacije, poziva izvrševalni odbor, da stori vse, kar je potrebno za razširjanje ideje demokratičnega zedinjenja Jugoslovancev na podlagi samoodločevanja in za poglobitev republičanske ideje. Zlasti pa naj izvrševalni odbor

- uvede stalen urad, da bo mogoče čim točneje opravljati vsa dela, ki jih nalaga program organizacije in časovne potrebe;
- po možnosti pomnoži izdajanje Slovenian Review;
- stori vse potrebno za natančno informacijo ameriške vlade o jugoslovanskem vprašanju in o namenu in delu S. R. Z.
- razširi agitacijo po dosedaj še nedoseženih naselbinah s prirejanjem shodov, kolikor mogoče v večjih turah po razmerju sredstev, ki so na razpolago.
- izdaja popularne brošure, ki naj pouče narod tudi o podrobnostih problema, za katerega se organizacija bojuje.

Konvencija poziva Slovence v Združenih državah, naj se, v kolikor se to še ni zgodilo, pridružijo S. R. Z. in pomagajo načelom organizacije do zmage, ter naj jo gmotno podpirajo, da ji omogočijo plemenito delo za osvoboditev naroda in demokracijo.

Obenem poziva konvencija vse Slovence, da naj tudi nadalje z vsemi močmi podpirajo boj Zedinjenih držav za zmago demokracije in poraz avtokracije, vpoštevajoči, da je njih boj tudi naš boj in njih zmaga naša zmaga.

Resolucija je bila sprejeta soglasno z dodatkom br. Keržeta, da se poleg ameriške vlade pouče tudi vse zavezniske vlade o položaju Jugoslovancev in našem delu.

Na vrsto je prišel referat br. Godine, ki je poročal o razširjanju republičanske misli med ameriškiimi Hrvatci in Srbi. Stvar gre počasi, ali sigurno napreduje. Slovenci bomo skrbeli z vsemi silami, da jim pomagamo organizirati republičansko združenje. Upati je, da bodo na bodoči konvenciji zastopani tudi ostali Jugoslovani. Zanimanja med Hrvati in Srbi je dosti.

Br. Godina je omenil tudi, kako neumnani so bili napadi na njegovo osebo v monarhističnih listih, češ, da je avstrijskanta. On je ameriški državljani in še v starem kraju je bil preganjan zaradi bojev proti avstrijski vlad.

Na koncu svojega poročila je brat Godina predložil sledečo resolucijo:

Druga konvencija S. R. Z. pozdravlja pojava med ostalimi Jugoslovani za demokratično rešitev jugoslovanskega vprašanja in želi Hrvatskemu in Srpskemu Rep. Združenju, kjer se je ustanovilo najboljši uspeh, obljubujajo jim, da jih bo S. R. Z. po najboljših močeh podpiralo. S. R. Z. upa, da se strnejo združenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v višjo skupno organizacijo za skupen boj in je pripravljeno podpirati vsako tako stremeljenje z vsemi svojimi sredstvi.

Resolucija je bila sprejeta soglasno.

Vredno je tudi omeniti, da je v tem času prišla vest o porazu krfske deklaracije v Washingtonu. Br. Kerže je prečital vest z odra in delegatje so s silnimi ovacijami dali duška svojem veselju vsled te lepe vesti.

Govorili so tudi mnogi delegatje k poročilom referentov.

Tretja seja 14. sept. popoldne.

Zborovanje se je pričelo točno ob osmih. Zapisnik se sprejme s popravki.

O deseti točki "Slovensko republičansko združenje" in vojni cilji Združenih držav referira Jože Zavertnik.

Govornik pravi, da bi lahko na kratko odgovoril, zakaj so vojni in mirovni cilji Slovenskega republičanskega združenja identični z vojni in mirovnimi cilji Združenih držav, toda tak odgovor bi zadovoljil samo posamezne mislece, nikakor pa ne širokih ljudskih plasti, za to je potrebno, da poda detajlirane vzroke za enakost vojnih in mirovnih ciljev. Dotakne se zgodovinskih dogodkov od začetka vojne in povdarja, da je bilo jasno ljudem, ki mislijo, da nesramni ultimati Avstro-Ogrske vlade povzročijo svetovno vojno, ki mora prinesiti vsem malim narodom pravico do samoodločevanja o svoji usodi in poraz avtokratom centralnih sil. Dolžnost Slovencev in Jugoslovancev, bodisi državljani ali nedržavljan, v Združenih državah je bila, da se strogo ravnajo po predsednikovih proklamacijah. Predsednik je po izbruhu svetovne vojne izdal proklamacijo, v kateri je vsem prebivalcem Združenih držav priporočal, da ne izvrševajo nobenega čina, ki se da po mednarodnem zakonu tolmčiti za kršitev nevtralnosti. Ameriško prebivalstvo se je ravnalo po tej proklamaciji. Govornik razlaga, kako se je predsednik Wilson trudil, da sklene mir in da imajo pri sklepanju miru besedo le ljudski zastopniki in ne tajna diplomacija. Svaril je Nemčijo, naj ne potaplja neoboroženih trgovskih ladij. Nemški militaristi se niso v svoji oholosti ozirali na te opomine, ampak so se obnašali, kot da imajo nevtralec nobenih pravic. Predsednik je z božično poslanico podvel zadnji požek, da prepreči vojno z Ameriko in se sklene pravičen in demokratičen mir. Militaristi v Berlinu so odgovorili na to znamenito poslanico z brezobzirnim bojem s potapljačami na morju. Jasno je bilo tedaj, da je le se vprašanje časa, kdaj pride do proglašenja vojnega stanja med Združenimi državami in Nemčijo. Predsednik je tako jasno povedal v proklamaciji, zakaj so Združene države vstopile v vojno, da se je strinjal z njim vsak človek, ki res misli in čuti demokratično in se zaveda, kaj pomeni demokracija. Tako je prišel čas, da postanejo Slovenci aktivni v tej vojni, delajo za zmago Združenih držav in zaveznikov,

(Konec na 8. strani.)

Iz staroslovenske mitologije.

Globoko v misljenje in življenje narodov posegajo njegovi verski nazori. Vera poganskih Slovencev, ki so jo prinesli še iz svoje prvotne domovine, je bila v obče oboževanje narave in njenih sil. Najznamenitejši pojavi in izpremembe v vidnem svetu so jim bile delo skrivnostnih bitij, ki so jih ločili v dobra ali slaba. Prve so zvali bogove, druge bese. Kar je dobrega na svetu, pride od bogov, a kar je slabega, od besov. Po mnenju naših poganskih pradedov žive tudi bogovi kakor ljudje v zadrugi. Gospodar in skupni oče tej zadrugi nebesčanov je Svarog ali Perun. Prvo ime pomenja nebo, nebesni obod, ki oklepa zemljo, sonce, zvezde in luno. Zato so mislili, da iz njega vse izhaja, da je ustvaritelj neba in zemlje, povzročitelj svetlobe in dobrote. Najsilnejši pojav na nebu pa se je zdel blisk in grom, katerega povzročila Perun. "Perun orje z ognjenim plugom" so rekali, kadar je bila nevihta. Izmed zelišč mu je bila praprot posvečena. Zato so jo po leti zatikal za podobni duri, da bi Perun ne poslal na hišo pogubosne strele. Svarogovi sinovi so: Solnce, Mesec in Ogenj, hčeri pa sta mu: Zora in Danica. Solnce so nazivali z imenom Daždbog, ker daje blagoslov in rodovitost, Kres, ker pošilja svetlobo, ali pa so ga častili pod imenom Svetovit, ki je bil zlasti bog poletja, pa tudi boja, ker premaga mráz, temo in mrak in pomaga svojim častilecem v vojni. Slikali so ga s štirimi obrazi, kar spominja na štiri letne čase. Razum teh posebljenih nebesnih teles je še omeniti: Triglav, gospodar morja, zemlje in zraka, Veles, bog pa-

stirjev in varih, čred, Vesna, boginja, pomladi, Lada, boginja rodovitnosti. Izmed besov je Morana predstavljala smrt in zimo, Stribog pa pogubosno nevihto.

Božanska bitja nižje vrste so bile Vile, ki so živele v vodah, po gorah in gozdih. Bile so lepe deklice, zračnih teles, odete v belo tančico, ki so se mnogokrat prikazovale ljudem, jim bile naklonjene in rade pomagale s svetom in dejanjem. Njim so slične Rojenice, tri sestre, ki so bivale v votlinah in določevale novorojenecem usodo. Med zle duhove so pldševali Skrata, Čateža, ki je napol človek, napol kozel in stanuje po strnih gozdnih pečinah. Povodnjega moža, Moro in Volkodlaka, zlodeja v volčji podobi.

Poleg imenovanih božanstev, ki so skupna skoraj vsem slovanskim narodom, je vsaka druga in vsako pleme še posebej častilo duše umrlih poglavarjev kot hišne varuhe. Postavljali so jim v spomin podobe, katere so jemali s seboj, kadar so se preseljevali iz kraja v kraj.

Milost dobrih bogov in varstvo proti hudobnim besom so si stari Slovenci izkušali nakloniti z molitvijo in daritvami. Darovali so navadno govedo, ovce, poljske prideleke, katere so sežigali na žrtvenikih. Templov ali svetih hramov niso imeli. Sveti kraji, kjer so se vršili bogoslužni shodi in daritve, so bili navadno gradišča sredi župe, gore in gozdi, zlasti pa izviri rek. Tam so postavljali tudi podobe svojih bogov. Kakor jim je manjkalo templov, tako tudi niso imeli poseb-

nega duhovstva. Omenil sem že, da je bil gospodar zadruge oziroma župan ali vojvoda hkrati tudi duhovnik, ki je v imenu naroda opravljal daritve.

Praznikov je bilo v letu mnogo in so se stri-njali z izpremembami v narodi ob raznih letnih časih. Največji praznik je bil ob času zimskega solnčnega prevrata, ko pričenja dan rasti. Imenovali so ga Koleda ali Badnjik. Hitro ko je skopnel sneg, so sežigali podobo Morane, boginje zime, praznovali obujenje Vesne in njeno podobo prenašali v slovesnih obhodih. Pravi pomladni praznik pa je bil proti koncu meseca aprila, o sv. Juriju. Tedaj so z daritvami, igrami in pesmimi proslavljali zmago luči nad zimsko temno in mrazom. Vrsto glavnih praznikov je zaključil poletni Kres, praznik solnea in ognja. Njima na čast so naši pradedje po brdih in gorah zažigali grnade, spuščali goreča kolesa v dolino, z gorečimi plamenicami tekali in rajali.

Naši poganski pradedje so bili prepričani, da je človeška duša neumrjoča in da prične onstran groba novo življenje. Dokler telo ni pokopano, je obojena, da nemiro leta po drevju, potem pa se preseli v raj (nav) ali pa v črno noč. Raj je domovina solnčnega boga, kjer vlada večna pomlad, sreča in zadovoljnost. Tam bivajo duše umrlih, pa tudi tistih, ki še niso bili rojeni. Raznoboja mavrica je most, po katerem pridejo duše pravičnih v raj, hudobneži pa morajo iti k besom v temno noč. Svoje mrljice so Slovenci deloma pokopavali, deloma sežigali. Novejši čas so strokov-

njaki našli in prekopali mnogo staroslovenskih grobov, tako v Bohinju, na Bledu, v Komendi pri Kamniku, Mengšu, Črnomlju, na Sveti gori pri Litiji, na Hajdini pri Ptuj. Iz njih spoznamo, da so mrljice pokopavali z vsemi okraski in z orodjem, ki so ga rabili v življenju. Ako pa je bil mrtvec sežgan, so shranili pepel v lončene žare, priložili še razen nakit in vse skupaj pokrili z gomilo. Navadno je imela vsaka zadruha svoje pokopališče ("ale").

Poganski nazori in običaji so se le počasi umikali krščanstvu. Še tedaj, ko so že stale krščanske cerkve in se je ljudstvo v njih zbiralo k božji službi, se je vendar še na mnogih krajih držalo svojih malikov in poganskih obredov. V Beli Krajini je bilo še leta 1228. mnogo poganstva in Kobaričci na Tolminkem so še sto let pozneje (1331.) častili neko drevo ob svetem studencu. Morali so jim drevo posekati in studenec zasuti. V naših gozdih, narodnih navadah, pravljicah in narodnih pesmih se je do današnjega dne mnogo ohranilo, kar ima poganski značaj. Marsikje je ljudstvo svoje prvotne poganske nazore preneslo na krščanske svetnike in stari narodni običaji so se oklenili cerkvenih praznikov. "Zeleni Jurij", ki se še mnogokje obhaja z ljudskimi igrami in pesmimi, spominja na starodavni pomladni praznik. Prav tako so narodni običaji o Božiču in o Kresu, pripovedke o vilah in rojenicah, pravljice o zakletih kraljicah, ki jih reši mladi junak, prepletene s s spomini na pogansko preteklost.

Ivan Podrobnik:

Vragov eksperiment.

Zopet se je zasmel nadučitelj Jezeršek, vrag ga vzel! Zasmel se je in je rekel: "Na primer, vi mi nečete odstopiti svoje duše? Pa vem jaz to, brate, vem vse, kaj bi vi hoteli ali ne hoteli. In se povsem zlagam z vami. Niti ne maram jaz vaše duše. Edino, kar zahtevam kot protislugo je to, da postanete prijatelj, ali precizneje: da nehatе biti moj sovražnik! S tem je povedano vse!"

Kaplan ga je debelo gledal.

"Kaj je res tako težko umeti?" se je oni zahetel. "Moj neprijatelj prenehatе biti, razumete? Zakaj, doslej ste mi bili to, le priznajte, he-he. Sicer pa je bila to vaša dolžnost, takorekoč vaša obrt."

"Ali s tem postanem vendar obenem tudi..." je zajecel Jezeršek in se je ustavil.

"S tem da postanete obenem tudi neprijatelj svojega najvišjega gospoda hočete reči? Ker sa dvema gospodoma ne more služiti! Alaj, alaj, vi me še niti od daleč ne razumete! Jaz vendar ne zahtevam, da postanete moj prijatelj ali celo moj služabnik. Prav treba mi je! Ne, vi nehatе samo slabo o meni govoriti, nehatе hujskati proti meni, da pravzaprav samo to: nehatе se me spominjati, kratkoma me ne poznate več, za vas me ni niti na svetu niti — ne, saj me zdaj menda razumete. Ali hočete, da govoriva malo bolj filozofski? Evo: O, sinko moj, v vsem vašem govorjenju, torej tudi pridiganju, v vsem vašem dejanju in nehanju se izloči samo pojem sovraštva, ostane vam pa še celo brezkončno polje ljubezni. O, sinko moj, ali ni to prevzvišena misel, da bodo odsej lili iz vašega mladege srea žarki same čiste milosrčnosti?" (Jezeršku je kri zastala: koga pa zdaj kopira nesramno? Ali ni bil to očetovski glas, ki mu je dajal zadnja navodila, predno je stopil na trnjevo pot svojega vzvišenega poklica?) "Ali niste naravnost zavidanja vredni, da vam tuja roka, od katere ste najmanj mogli to pričakovati, takorekoč plot pred noge postavi, da boste ob njem hodeč uprav morali najti pot, ki vas nekoč pri-

vede v večno kraljestvo miru in sprave? In kaj zahteva ta roka za to? O, ne ljubezni, ne hvaležnosti, samo male obzirnosti, malo dobrohotnega spomina, malo prijaznega sočutja..."

Glas je postajal mehkejši in mehkejši in je nazadnje ugasnil kakor dušica na olju. Kaplanu pa je postajalo bolj in bolj nerodno. Pa ne, da bi bil lopov postal sentimentalen... Pa ne, da bi ga hotel na ta način okaniti?

Toda že ga je zbudil oni plehki smeh. "Ali čemu neki toliko blebečem, saj boste itak podpisali. Samo še glavne pogoje vam moram povedati. Prvo je, da najina pogodba velja samo za deset let. Vidite, da sem kulanten. Nazadnje bi vam utegnila stvar vendar malo škodovati pri vaši karijeri; radi mene pa postanete lahko kanonik ali še več. In po desetih letih imate zopet vso svobodo in si te časti s svojo novo vnmno zaslužite, kakor se vam bo zdelo. Druga prevažna točka pa je ta, da vas opozorim na posledice, ako bi poskusili obveznosti, ki vam jih najina pogodba nalaga, prekršiti."

"Da, uprav to sem hotel že sam reči," ga je Jezeršek prekinil, boječ se, da bi ne pozabil. "Omenili ste prej, da vas ne smem niti omeniti več. Ali vse molitve, vse..."

"Aha, vi mislite one: 'V peklenko brezdnno pahni, amen!' In tako dalje?" se je oni zasmel. "O, to brez skrbi, to mi prav nič ne škoduje. Le molite vi vaše molitvice in ovorite vse, kar je o meni slabega pisano! Razumite: reproducirajte, kolikor vas volja, samo producirati za teh deset let na mojo škodo ne smete ničesar več."

"Da... ali dovolite: ali se ta moja omejitve nanasa samo na vas, ali tudi na vaše... na vaše prijatelje... Recimo — ob volitvah..."

Vrag se je iz vsega srea zasmel. "O, le nikakega obzira! Od tistih svojih prijateljev na splošno nimam bogve koliko, oziroma pri volitvah pravzaprav profitiram več ali manj na vse strani. Samo pazite, da mene ne imenujete, mene in mojega doma... Toda, pustiva podrobnosti, ker si-

cer nikdar ne končava. Držite se prej vam navedenega pravila in niti ne boste mogli pogršiti. Sicer vem, da ne boste dali mnogo na moje besede, a zatrjujem vam vseeno, da vam pojde izvrševanje najine pogodbe bolj izpod rok, nego si sami mislite. Skoro bi vam mogel dati besedo, da nihče niti opazi ne, da ste se posebno izpremenili. Ne verjemate, kako je svet glup, in ob vašem sijajnem govorniškem daru in vaši splošni spretnosti vam bo igrača ukaniti ga, kolikor bo sploh potreba. Povejte mi rajši, koliko vam je treba! Pet tisoč ne? Pa to je itak vseeno! Evo, tu je denar!"

Vzel je iz listnice prgišče orehovega listja in je malo pomešal. In zdajci se je zableščal kupček suhih zlatov pred kaplanovimi očmi. Ali oni je mešal dalje in kupček je rastel in rastel. "Pet tisoč... deset... petnajst..." so merile kaplanove široko odprte oči in šepetale njegove blede ustnice.

"Tako!" je rekel končno oni in je porinil kupček bliže.

Jezeršek se je stresel. Ali hladna pamet ga ni zapustila in je rekel:

"Denar je gotovo lep; ali tudi če bi podpisal in vzel, bi moral opomniti, da bi želel vsaj nekaj papirja vmes."

"O, tudi na to sem mislil," se je zasmel oni. "Razumem: ako bi zdaj v teh časih začeli plačevati v samem zlatu, bi ljudje mislili, da izdajate že zadnje svoje prihranke, ali pa bi vas še zaprli, češ da ste do zdaj skrivali zaklad. O, tudi na to sem mislil. Zato pa sem vzel to seboj," je rekel in je vzel oni mali zabojček s konca nize ter izmotal iz papirja mal ličen aparat, na zunaj čisto enak običajnim obtežnikom za spise. "Vidite, to je mali strojček, ki vam napravi papirnatega denarja, kolikor boste hoteli. Evo," — vzel je poljo belega papirja, jo razrezal vo osem koščkov ter položil drugega za drugim v aparat in vsakokrat je zžveknel prelep tisočak ali stotak iz njega. Ali opozarjam vas: samo do četrta milijona aparat deluje, ker bi drugače trpel denarni kurz in tega svojega div-

nega orožja si ne smem pustiti krhati. In zdaj še svarilo, s katerim sem že prej začel, pa ste me prekinili: kakor hitro se vedoma in hotoma pregrešite proti pogodbi, vas ne bom hodil na to šele opozarjat, — v kar se pa obvezujem za slučaje, kjer se nevede in pomotoma zadenete ob njo, — ne bom vas hodil opozarjat, nego v tem trenutku opazijo državni organi, da bankovci iz tega aparata niso tiskani na pravem papirju, in teden pozneje vas drži policija za vrat. In s tem sem vam povedal vse, česar vam je treba. Blagovolite samo še prečitati, ako ne izvolite, da vam prečitam jaz, in potem podpisemo."

Jezeršek je počasi vzel dokument v roke in je počasi in pazljivo čital. No, stalo je notri samo to, kar je že vedel. Vprašal bi bil sicer še to in ono, a zavedal se je, da bi bilo to bolj le brbljanje, zakaj na vse si je mogel odgovoriti z glavnimi, že pojasnjenimi načeli. Hm, in vendar, — kake bodo posledice, kako se izpremeni njegovo življenje, kako se izpremeni on sam? Ali na vse to ni bilo mogoče naprej videti in končno tudi ni bilo vzroka, da bi se preveč pomisljal: ostane mu celo polje ljubezni, Bog sam, ostane mu duša, tako bedast ne bo, da bi pogodbo vedoma lomil; v dvomljivih slučajih ga pride oni posvariti, s tolikim denarjem se da napraviti čudeže dobrega, in vse skupaj je le na deset let. A vrhu tega se mu vsaj za teh deset let ni treba bati smrti, — vrag že ve, kaj dela.

"Podpisem!" je rekel trdno.

"No, vidite," se je nasmehnil oni. In vzel je počasi rezilec, se je z njim dotaknil svoje levice na zapestju, vjel je na pero kapljico krvi ter stegnul pisalo Jezeršk. "Vsi ste mogoče mislili, da načnemo vas, he-he? Ne, moja kri je že bolja in bolje drži; boste videli, čez deset let, ko raztrževa dokument, bo podpis tako rdeč, kakor je danes. Prosim, podpisite!"

In Jezeršek je podpisal.

(Dalje)

Poslednji dnevi Štefana Poljanca.

Ampak ta gospod je literat in izkušnja uči, da ni bolj malopridnih značajev od literatskih. "Vsaj na Danskem je ta." Pokaži pismarju, kanalji, kos kruha in evlil bo udano in mahal z repom in tekel za tabo makar do pekla. Pes ni ponižen, ke je lačen, temveč zato, ker je pes. Toda ne samo literatje — vse se razvija, vesolen je razvitek. Dnevi teko brez dogodkov, brez bolečine, misli bi, da so šli mimo obraza in da niso dahnili nanj. Toda glej — kdo si, ki stojiš pred mano? Upal sem, da boš nekoč v tisti vrsti, ki bo stopila z moškimi korakom v prihodnost. Kje stojiš in kje stoji tvoja vrsta? Vse se je razvilo. Nezavedno, po božji volji, brez trpljenja in brez kesanja.

Lahko jim! Zelen popek, ves nedolžen, se je razvil v pohotno rožo. Saj ni mogel drugače; kaj naj bi se bil razvil v pobožno lilijo? Toda bolečina je in žalost, če zahrepeni lilija po rdeči pohotnosti; razdria bi rada in ne more zardeti.

Zato so bile misli Štefana Poljanca nestalne, bežne in polne bridkosti. Resnice je. Boga mi: težko je biti fenomen. To resnico je občutil do cela Štefan Poljanec, in ker je naravno, da mi je izmed vseh ljudi na svetu najbližji človek, mi je tesno in grenko pri srcu, ko ga spremljam na tej poti, ki jo je nastopil.

Razvijati se je hotel zavedno, ob belem dnevu, s popolno odgovornostjo. Stopiti je hotel v novo dobo ne z vezanimi očmi, v prijetnem snu, kakor stopajo drugi: bdeč, s smelimi korakom, vso pot pred sabo, je nameraval preskočiti brezkonni in brezdani prepad, ki loči trubadurja od človeka, praktične razmere uvažujočega. Namera je bila koristna in hvalevredna, toda bila je težka, in radoveden sem, kako se bo Štefan Poljanec posrečila.

Prenočil je v gostilni, v veliki, neprijazni, zatohli sobi, z laškim delavcem ki je bil prironal šele tisto noč in ki je ležal več razgaljen na

drugi postelji ter preklinjal v sanjah. Zjutraj se je napolnil Poljanec v hišo, ki jo je poznal iz časov trubadurstva in bridkosti, in tam se je udomil. Nato pa se je takoj napravil, da bi izvršil svoj imenitni načrt. Narisal si ga je bil v mislih tako natanko in jasno, kakor da bi bil zasnoval novelo, začetek novele namreč, zakaj da bi ji poznal konec, bi je morda ne bil zasnoval. To je bilo v njegovi naturi in v njegovi usodi: pisal je samo prva dejanja, časih samo prve prizore in zlagal je samo prve kitice. Deloma, ker je bil njegov duh nestalen in šibak, deloma pa morda tudi zategadelj, ker je bil bolj obziren in bolj usmiljen od mnogoterih poetov, ki pišejo cele drame in pojo cele pesmi. Njegov poslednji načrt ni bil slab.

Nova doba, novo življenje, nov človek! To je bil edini polnozvočni stavek v osnutku Štefana Poljanca, vse drugo je bilo samo uvaževanje razmer. Trezno je premislil svoj položaj in je izprevidel, da je zelo kočljiv. Brez doma — treba se je bilo zasidrati; brez obleke — treba se je bilo obleči; brez opravila — treba ga je bilo poiskati. Na nestalni romanju, na neostriženih in nefriziranih laseh, na nepokojnih brezdelih; povsod je še ležala težka senca eiganstva. In Štefan Poljanec ni poznal človeka, ki bi uvaževal praktične razmere in ki bi bil eigan brez doma, brez frizure in brez opravila.

Predolgo bi bilo in prenerodna (govoril sem že nekoč o svoji lenobi), da bi spremljal Poljanca po vseh potih, ovinkih in klancih tistega legega dne. Vendar pa moram priznati, da bi se bila ob tej priliki lahko in imenitno razodela moja pripovedovalna spretnost in moč. Koliko dostojanstvenikov, koliko imenitnih in vnetih rodoljubov je videl Štefan Poljanec tisti dan! Kje bi bila človeku lepša naloga, kakor opisovati teh stebrov naroda zasluge ter notranje in zunanje čednosti? Kakšen užitek bi bil. razodevati njih

ljudomili smehljaj, ponavljati njih sladko, blagovžno govornico, risati njih čez vse prijetne, le iz globoke izobraženosti in tenkega estetičnega čuta razumljivo kretnje! Toda tega ne maram storiti iz mnogoterih vzrokov. Prvič bi bilo, kakor sem rekel, predolgo in prenerodno. Drugič imam časih rad, da pokažem svojo skromnost, in tako se ne maram po nepotrebnem odevati s slavo. Tretjič mi je ostala še iz prejšnjih časov neka tiha jeza od tistih največjega spoštovanja vrednih ljudi in bojim se, da bi bilo moje navdušenje premajhno in prelačno. Četrtoč so si vsi dostojanstveniki in imenitni rodoljubi in vitez precej enaki in se razlikujejo samo po stopnji zaslug in rodoljubja; tista razlika pa je časih tako fina, da bi jo lahko izgrešil ter delal krivico človeku, ki mi nič storil ni; česar me Bog obvaruje. Petič pa je stvar taka, da je bil Štefan Poljanec, ko je stopil iz velike hiše na cesto, pisar advokata Groma in to dejstvo samo je tako važno, da izgine pred njim vprašanje, kako se je izvršilo.

Truden je bil, ko se vrnil o mraku domov, in legel je oblečen na posteljo. In ker j e bil truden in ker je bila tišina v izbi in ker je bil mrak, so se oglasile misli, prej tihe.

"To je začetek, lep začetek. Dom imam zdaj in opravilo in kruha. Dovolj bo — za to leto. Samo za eno leto. Časa imam obilo da študiram. In prihodnje leto se napotim na Dunaj in se vrnem — človek, ki uvažuje praktične razmere. Bog s poezijo! Luč za slepe, pesem za gluhe! Zdalj, ko sem se že za silo popetrnil, zdaj šele vidim, kakšna žalost mi je bila namenjena. Gospod Valentin je bil še zavidanja vreden, dasi je bil mu čenik; senca in ostanek je bil lepše dobe, jaz pa sem spremljal najbolj klavirno in bridkostno, kolikor jih je še doživelo človeštvo; on se je vsaj zredil, jaz bi se ne bil nikoli. Zato: ej stran s poezijo, da me ne zaloti izkušnje; poezije je bilo veliko v tisti dobi, zelo veliko, drugega pa ni bilo nič. In poezija je kakor čast; ne more

je človek ne jesti, ne piti, ni torej za nobeno rabo. Treba je uvaževati —. Ampak to je: s praktičnimi razmerami se ni vse opravljeno. Vsaka doba ima ideje, torej jih ima najbrž tudi današnja, ki bi jo bil skoro prespal. In če hočem živeti z njo, kar je moj poglavitni namen, moram poznati tudi njene ideje. Saj se moram boriti zanje! Petrin uvažuje praktične razmere, ampak poleg tega je tudi ves poln idej in se bori zanje. Kako lepo je govoril o univerzi! Univerza? To je morda ideja. Ampak če jo napravijo, kar Bog ne zadeni, kaj bo potem z idejo? Toda Petrin pravi, da je ne bo nikoli. Morda je to ideja: dvojna beseda, dvojno prepričanje, dvojna vest! Preveč zapleteno bi bilo zame. O delovanju so govorili — prej smo le govorili in peli, pravijo, zdaj pa da je treba delovanja. Vzdihoval sem v teh žalostnih, sramotnih dneh in neki gospod, ki tudi uvažuje, mi je rekel: Manj besed, gospodje, in več dela! — Dobro, delovanje torej! Deloval bom, kolikor bo v moji moči — ampak kako in kje? Saj še besede ne razumem prav: tisti debeli gospod je ustanovil društvo za Gomilšakov spomenik, zdaj mu predsednik, sedi v gostilni in pije; pravijo, da deluje in da je vzoren in zaslužen rodoljub. Rajni Kette bi se bil smejal, jaz pa se ne smem, ker ne živim več v Kettejevi dobi; od sinoči nič več. Mnogo jih je tudi, ki delujejo na tihem in ki so zelo razglašeni zaradi te čednosti; to bi bilo zame zelo primerno, kajti taki tihi delovalci zadobe po navadi veliko slave in blaga. Neki advokat na Štajerskem ali kje je bil ubožen človek, deloval je na tihem dvajset let in danes ima palačo. Ko bi le vedel, kakšno je to tiho delovanje! Tudi glasnega bi se ne branil, čeprav ne nese tako veliko. Vprašal bom Petrina: on že ve, saj bo kmalu voditelj naroda. — Ah, težko je, težko, uvaževati... praktične... razmere..."

Zatisnil je oči, zavzdihnil je in je zadržal in je zasnjal takoj, da sedi Matilda na postelji, ob vznožju; sedi, ne gane se, molči, gleda v strop — in uvažuje praktične razmere... (Dalje prihodnjič.)

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in urednik: —

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglas po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaili tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugoslovenskega delavskega zveza v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednih pošiljanj lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe

Fr. Udovick, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

6008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Telephone Lawndale 8157.

GESLO NOVE DOBE.

Duh sedanje dobe zahteva združevanje sil na vsakem polju. Posameznik izven združitve mora omagati.

Organizacija: čarobna beseda novega časa, najmočnejše orodje kulturnega napredka! Organizacija pomeni v našem času vse!

Brez smotrene organizacije ni mogoče noben napredek. Združevanje vseh tistih, ki enako mislijo in hočejo doseči isti cilj, zlasti pa se združevanje vseh stiskanih, je življensko važno.

Kakor je stal človek v davno-davnih časih slaboten nasproti naravnim silam, prav tako je tudi brez moči, ako stoji sam v bur- ni reki današnjega življenja. Tu di najmočnejši in najzatrnejši človek se mora vdati, ako stoji sam v boju življenja. Toda kakor si človek pomaga proti naravnim silam, dandanes pred vsem s tehniko, tako mu je najkrepkejša opora v življenju organizacija: z organizacijo si lahko uredi življenje.

Največja pomena pa je organizacija za rešitev socialnega vprašanja. V njem je rešitev raznih nasprotij našega gospodarskega življenja. Najhujši nesmisel sedanjega družabnega reda je ta, da mora devet desetih človeštva: kljub trdemu delu živeti klavirno življenje, medtem ko ena deseti- na, ki zanjo dela teh devet deseti- tin, kljub svojemu brezdelju ži- vi jako razkošno in si kupi naj- večja bogastva. Ali mora to tako biti? Ali ni to nezmislj? Ali ni- mamo pravice in dolžnosti, da se temu upiramo?

Cilj vseh tistih pa, ki nimajo ničesar razven svoje delavske moči in svojih zmognosti, cilj vseh teh mora torej biti ta, da postanejo tudi oni deležni večjega do- leta tega bogastva, delati pa mo- rajo tudi na to, da imajo tudi do- volj časa za uživanje lepote tega sveta. Vsak delavec in uradnik mora imeti to stremiljenje, ako ho- če dvigniti svoje življenje iz da- nandane klavirnosti. Razmere so dandanes take, da mora vse obu- božati, ako bodo prizadeti roke križem držali. Današnjemu kapi- talističnemu gospodarskemu raz- voju morajo zastaviti pot nasprotno delujoče sile. In te nasprotno delujoče sile izvirajo edinele iz organizacije in pa iz pravične so- cialne postavitve.

Delavska organizacija mora gledati in delati na to, da svojim članom skuša pripomoči do bolj- šega življenja. Prazno je upanje, da posameznik lahko popolnoma na svojo pest doseže izboljšanje. In čeprav se to morda tupatam kakemu izvoljenemu posreči, kaj je s tem pomagano množici? Ako bi ne bilo ogromne množice rev- nih, bi ne moglo biti majhne mno- žice bogatih.

Svojo samostojnost in moč si delavec lahko osvoji šele v bojni vrsti organizacije. Združena mno- žica delavcev je vedno močnejša, kakor združena množica podjet- nikov. Vsaka močna organizacija lahko uresniči zahteve svojih čla- nov.

Tista vez pa, ki veže člane or- ganizacije med sabo, je skupno- koristni vseh članov. Njih strea- ljenje je enako in sredstva za do- sego tega cilja so enaka. Posa- meznik se da voditi od skupne koristi in skupnosti dela zanj. Čim

ZMERNOST, HARMONIJA IN KAPITALIZEM.

V naših časih se pogostoma do- be prijatelji delavcev, katerim se ne more očitati hinavščina in po- tuhnjenost, ljudje, ki so delave- ces res prijazni in jim žele bolj- ši položaj, ki pa niso njih politični pristaši in sobojevniki, temveč i- majo 6 potih, po katerih naj bi delavstvo hodilo, lastne nazore. Dosti je takih nedvomno dobrih ljudi, poznavaočih vsaj po zuna- nje žalostni položaj proletarijata, mehkočutnih in usmiljenih, ter polnih dobre volje, da bi pomagali. Nastop socialne demokraci- je jim je odprl pogled v doslej neznan svet in zgrozili so se nad strahotami, skritimi v družbi ka- pitalizma. Boda in krivice jim v- stajajo pred očmi stradanje opa- žajo in prezgodno umiranje, iz- koriščanje žan in otrok vidijo, hi- ranje in bolehanje in obup...

Pa jim stisne dušo, in očitno jim postane, da je potrebna izpre- memba razmer.

Zakaj se ne pridružijo delave- cem, da bi pomnožili njih vojske in pospešili zmago? Zakaj sto- je na osamljenih stališčih, odko- der dejejo delavcem dobre svete?

Večinoma so to ljudje dobrega srea, predobrega, in boj jim je zoprni. Nad vse ljubijo mir in slo- go, zato pa jim ne ugaajo sred- stva, ki jih rabijo delavci v svo- jem boju, niti boj sam. Mirnim potom naj izkuša proletarijat do- seči boljše meze, in sprave z do- lodajalcem naj išče z zmernostjo.

Človek se ne more jeziti nad temi prijatelji, kajti vse, kar pr- vijajo, jim prihaja od srca in pol- ne dobrote so njih duše. Ali njih nauki so nevarnejši kakor sovra- šтво odkritih nasprotnikov? de- lavci, ki ga omamijo sladke besede, postane ovira vsemu resnemu in prevladarjenemu delovanju svo- jih tovarišev. Dvojno velja tukaj zanj vzklík: "O Bog, obvaruj me prijateljev, sovražnikov se ob- varujem sam!"

Dobro sree in blaga duša sta vse hvale vredna; ali v praktič- nem življenju stajeta malo in vča- si nič, ker ne moreta nadomestiti tistega, kar je pred vsem potrebo- no: Znanja in razumevanja. De- lavsko vprašanje ni stvar sočut- ja in usmiljenja. Delavec ne misli- jo, da so podjetniki ljudje iz po- sebnega testa, postavljeni na svet z vsemi grdimi in slabimi lastnostmi in tiranizirajoči delav- sto iz same objesti. Da se naj- dejo taki eksemplari med kapita- listi, je dejstvo, ki ne premoti delavcev, vedočih, da je izkori- ščanje utemeljeno v gospodars- kem sistemu, ki navaa deloda- jalce na najbrezobzirnejše izrab- ljanje delavskih moči.

Sprava — to je jako simpatič- na beseda. Ali zakaj je naš pri- jatelj ne priporočajo izkoriščeval- cem? Saj je verjetno, da bi jo ti- sti, ki hočejo: zboljšanja, radi sprejeli, ako bi jim koristila. Go- spodarji trdijo, da zahtevajo de- lavci žrtve od njih; prijatelji ra- zumevajo, da potrebujejo delavci več kakor imajo, torej da so ta- kovane žrtve delodajalcev neiz- ogibne. Logično bi bilo torej, pri- dlagati spravo tistim, ki je ne ma- rajo. Zakaj prijatelji ne poizku- sijo tega? Ali gospodarji noče- jo slišati ničesar o spravi, in brez uspešnega dela se prijatelji ne marajo lotiti.

Delavcem očitati nespravlji- vost, je sploh krivično. Vselej ponudijo gospodarjem spravo,

močnejše je čuvstvo vzajemnosti, tem močnejši je vpliv organizaci- je. Odveč bi bilo razpravljati, za- kaj je organizacija tem močnejša, čim več ima članov. To je tako jasno, kakor da je dvakrat dva štiri. Kdor ne pristopi k svoji or- ganizaciji, ta ne škoduje samo se- bi, ampak škoduje tudi svojim tovarišem. Tak delavec najbrže priznava potrebo organizacije, a kljub temu ne gre v organizaci- jo; on bi najrajši žel sadove tu- jega truda in napora. To je malo častno in je tudi kratkovidno. Kajti koliko več bi se lahko dose- glo, ako bi pomagali vsi tisti, ki stoje izven vrst organiziranih bo- jevnikov! Da največkrat se prav vsled tega nič ne doseže, ker no- čajo pomagati tisti, ki niso v or- ganizaciji, bodisi iz strahu, bodi- si iz sebičnosti. Zatorej naj si vsak neorganiziran delavec tem- lito zapomni besede:

Delavec, ki ne stoji v organiza- ciji, je sovražnik svojega razreda in sam svoj škodljivce. In odgo- voren je za delavsko gorje.

preden začno boj; a skoraj red- no jo zavrnejo delodajalci.

Ali bolj resen, kakor to očita- nje, je nauk o zmernosti. Tudi glede njega bi lahko rekli, da so prijatelji zgrešili addresso. Tudi zmernost manjka podjetnikom, ki hočejo imeti od dela vedno kar največji profit, a delavcem ne privoščijo niti tega, kar je neob- hodno potrebno, da si le ohranijo obstanek, ravno tako, kakor zvr- čajo delavce, ki pravijo, da ima- jo od lastnega dela pravico zahtevati toliko koristi, da bi lahko človeško živeli. In vendar je med temi gospodarji dosti takih, ki ne morejo gledati, kako se kolje piščanec, in ki se lahko razkaja- jo nad bedo pohabljenega berača.

Vse tisto, kar razni dobri pri- jatelji svetujejo, so delavci, že poskusili in če stoji danes na sta- lišču boja, so jih tja privedle iz- kušnje.

Razredni boj je utemeljen v raz- merah, ki so močnejše kakor na- gnenja ljudi. Iz najboljšihotnej- šega človeka napravijo gospodar- ske razmere lahko brezobzirnega tirana vsi nauki različnih ver, vsa etična načela so brezmočna, kjer govori sila razmer. Njih moč je tako velika, da obveljajo na njihovih tleh zrasli nazori celo še tedaj, kadar so postali izkorišče- valcem samim škodljivi. Gospo- darji so se navadili zavračati de- lavske zahteve, ne da bi jih sploh resno in natančno preiskali in pretehtali; zavračajo jih, ker so delavske, in ker se je pri njih u- čvrstilo mnenje, da škoduje pod- jejnikom, kar delavcem koristi.

Gospodarji se zgražajo nad raz- rednim bojem, a sami stoje tako čvrsto na njegovem stališču, da ga niti tedaj ne zapuste, kada- bi jim to koristilo.

Po vsem svetu se bojujejo de- lavci za skrajšanje delovnega ča- sa. To je predvsem kulturna za- hteva, potrebna, da se omeji brezposelnost, kar je nujno po- trebno, da je človek lahko človek. A nobeni zahtevi se delodajalci ne upirajo tako kakor tej. Primitiv- ni so njih računi oni pravijo: Ako izdela delavec v eni uri množino x, v desetih desetkrat x, v dva- najstih pa dvajsetkrat x. Torej je treba ohraniti dolg delovni čas, da ima industrija več kori- sti. Račun je popolnoma napačen. Danes se je osemerni delavnik že marsikje vpeljal in povsod so se pokazali povsem drugačni rezul- tati, nego so govorili njegovi na- sprotniki.

Vzemimo en slučaj. V Koenigs- bergu na Nemškem so pred leti vpeljali osemerni delavnik v pli- narni, in pozneje so skrajšali še delovni čas pri cestni železnici. Magistrat je poročal občinskemu svetu, kaj so pokazale izkušnje s skrajšanim delovnim časom. Po- ročilo je bilo na predlog nekega sodruga tiskano in iz njega se ja- sno vidi, da je kratek delovni čas ne bil potreben delavcem, temveč tudi koristen podjetjem.

V omenjenem poročilu čitamo: "Tekom dveh let delovne dobe se je izkusilo, da je bilo vedenje delavcev prav izvrstno, dočim ni bila pijanost v službi in drugovr- stno prestopanje discipline ravno pri peceh v starem prometu ni- redkega."

V starem prometu plinarne in po- ročilih vodstev večjih pli- narn z dvajseturno šifto se je pokazalo, da je zlasti spomlad in jeseni ravno pri peceh in pri (transportu premoga prav mnogo bolnikov največ se opaža revma- tizem in akutne bolezni dihalnih organov. Na naše začudenje pa smo že prvo leto in tudi pozneje pri osemerni šifti pazili, da je s trikratno menjavo šifte ta pri- kaz izginila. Pred kratkim so nam iz plinarne v Maine, kjer imajo tudi osemerno šifto, potrdi- li isto izkušnjo.

Po učenju vsega nadzornega osovja pokazujejo dosedanje iz- kušnje s skrajšanim delovnim časom, da se žal pogostoma nagla- šano pričakovanje, da delavci ne bodo imeli nobene koristi od skrajšanega delavnika in da bo- do le še bolj podlegli alkoholu, pri plinarni nikakor ni izpolnilo.

Dnevne izvršitve delavskih sku- pin se v omenjenih delavnih raz- merah niso prav nič zmanjšale, nasprotno so se na prosti progi celo povečale.

To oficielno poročilo dokazuje torej, da je blazno, ako se trdi, da so delavci, ki zahtevajo boljše razmere za se, grobarji industri- je. Skrajšani delavnik je, odjet- jem naravnosti na korist; to se je pokazalo sicer že pred leti na An- gliškem, v Belgiji, na Franco-

skem. In vendar se upirajo pod- jejtniki večinoma, posebno pa pri- nas vsakemu skrajšanju delovne- ga časa.

Delodajalci so danes vladarji v svojih podjetjih; gospodariti hočejo in to psihologično jako u- mevno hrepenenje jih napolnju- je s predsedniki napram vsemu, kar prihaja od delavcev. Vsaka delavska zahteva jim diši po ome- jitvi njih moči in zato se slepo u- pirajo, najsi jim je to na lastno škodo.

Razumemo, z dokazi podprto dokazovanje ne pomaga nič. Pod- jejtniki branijo svoje stališče, i- ako se nočejo delavci brezumno udati, jim ne ostane nič drugega kakor boj. Ravnanje prijateljev, sanjajočih o slogi kapitala in de- la, je pa škodljivo, čim se ujame le en delavec na take limanice. Kajti ako hočejo delavci v neiz- ogibnem boju zmagati, morajo i- meti toliko moči, da se lahko me- rijo z velikansko močjo kapitala.

V prvi vrsti je taka moč odvisna od loge delavcev.

Sloga delavcev pa ne sme biti samo idealna, temveč stvarna. Jamstvo ji daje samo delavska or- ganizacija.

Potrebna je organizacija tudi zato, ker sama sloga, in če bi bila prav popolnoma, ne zadostuje. Kapitalizem ima ogromna sred- stva za obrambo svoje moči, in bojna sredstva potrebujejo tudi delavci, ako hočejo doživeti dan- svoje zmage. Edino organizacijo jim jih lahko oskrbi. Delavcem se torej ne more svetovati v njihovo korist nič drugega, kaor da naj- se čvrsto organizirajo. Delavcem se ne godi dobro tam, kjer imajo mnogo prijateljev, temveč le tam, kjer imajo krepke organizacije.

VREDNOST IN NADVRED- NOST.

Kakor je znano, je plača ali mezdla tista vsota, ki se plača za storjeno delo. Ali z drugimi besedami: Plača izraža ceno dela, češ, kolikor je tvoje delo vredno, toli- ko se ti plača zanj. Vrednost kak- šnega blaga pa lahko izrazimo z vrednostjo kateregakoli drugega blaga, na primer: Tale miza ima tisto vrednost kakor ti trije stoli, ali pa tale omara, ali tale moja obleka. Vsakokrat je tu vred- nost izražena na drug način. Prav tako pa lahko izrazimo vred- nost mize z denarjem, na primer: Miza je vredna deset dolarjev.

Tako dobimo ceno mize. Ker torej beseda "cena" nič drugega ne pomeni, kakor v denarju izra- ženo "vrednost," mora tudi de- lavska plača pomeniti v denarju izraženo "vrednost dela", ako hoče veljati za "ceno dela."

Videli smo, da vrednost same ni nič drugega kakor delo. Ni vsako delo vrednost, ali vsaka vrednost je delo. Toda potem de- lo vendar nima nikakršne vredno- sti in pojm "vrednost (ali cena) dela" je nesmisel! To bi bilo prav tako, kakor če bi dejali "vrednost vrednosti" ali "delo dela", kar očitvidno nima nikakr- šnega smisla. Iz tega sledi z žele- zno nujnostjo, da delavska plača ni cena dela, in da smo se zopet dali voditi od dozdavnosti. Treba je spoznati, kako je pravzaprav s to stvarjo.

Rečimo, da je delavska plača res "vrednost dela" in vprašamo se, kako se vendar ta vrednost določi. Ta vredst se določi po de- lu, ki je treba, da se izvrši. To se pravi z drugimi besedami: Vred- nost dela je tista množina dela, ki ga je treba, da se delo opravi.

Vzemimo si na primer tvorniško izdelovanje srajc in se vprašaj- mo: Katero delo je potrebno, da se izvrši izdelek srajca? Odgovor je lahak. Da more delavec izdelo- vati v tvornici srajce, mora se najprej tega dela naučiti, kraj tega mora tudi skrbeti za svoje telesno moč in zdravje, da lahko dela, kajti ako zbolí, izgubi zmog- nost za delo. Za telesno moč in zdravje pa potrebuje delavec živ- ljenskih potrebščin, predvsem pr- hrane. Te življenske potrebščine dajo delavcu moč za delo, zmog- nost za delo. Ako delavec v tvor- nici za srajce vsak dan porabi potrebno množino hrane, tedaj dobi zmoglost, da izdeluje srajce.

Zmoglost za delo seveda pa ni delo samo; lahko, da delavec- kljub svoji moči in zmognosti za delo ne dobi dela. Življenske po- trebščine, ki jih delavec rabi, n- izražajo torej že "vrednost dela" ampak samo "vrednost" delovne moči. Tako smo prišli do prave- ga izraza.

Plača za delo je cena delovne

moči. Plača za delo se da torej do- ločiti čisto naravno na tisti na- čini, kakor vrednost kateregakoli blaga, namreč po vrednosti de- lovne moči, to se pravi po tisti množini dela, ki ga je treba, da se izdelajo tiste življenske potreb- ščine, ki dajo delavcu moč za de- lo.

Kar torej kapitalist kupi od de- lavca, ni delo, kakor se splošno misli, ampak je delovna moč, zmoglost za delo. To delovno moč uporablja skupno s stroji, surovinami itd. za izdelovanje, medtem ko delovna moč dela u- stvarja vrednost. Nikjer pa ne stoji zapisano, da je vrednost, ki jo ustvari delovna moč, prav tako velika, kakor vsota, ki se plača za delovno moč. Ravno nasprotno. Bistvo današnjega kapitalističnega družabnega reda tvori ravno dejstvo, da je vrednost vsakega blaga, ki se je izdelalo, mnogo večja, kakor pa so stroški za izde- lovanje.

S tem je stvar razjasnjena in jasno kakor beli dan zremo izvor dobička: Tvorničar lahko proda trgovcu za manjšo ceno, kakor je blago samo vredno, ven- dar pa je ta cena še vedno mno- go večja, kakor pa so bili stroški, ki so bili, da se je blago izdelalo; trgovcu proda blago za tisto vsoto, katere je vredno. Tako imata obadva dobiček, čeprav kupi ku- peec blago za resnično ceno.

Vendar pa ne preostane ves preostanek v rokah tvorničarjev in trgovcev, temveč ti morajo da- ti dele tega preostanka kot obre- sti, dividende, rente itd. drugim kapitalistom. Dobiček pa imenu- jemo samo tiste dele preostanka, ki ostanejo v rokah tvorničarjev in trgovcev. Ves preostanek, to je vsa tisto vsoto, ki se dobi za blago več, kakor je veljalo izdelovanje, pa imenujemo po znamenitem sociologu Marxu nadvrednost.

In velika zasluga Marxa je, da je pojasnil nastanek nadvred- nosti. Kapitalist plača delavcu manj, kakor je vredna njegova delovna moč. Kajti ako bi plačal kapitalist delavcu toliko, kolikor je vredna njegova delovna moč, potem bi ne imel nobenega dobi- čka. Zato stremi podjetnik za tem, da mu ustvari delavec mnogo večjo vrednost, kakor jo on plača. Delavec naredi kapita- listu že v par urah toliko, kolikor mu plača kapitalist; ves ostali čas dela samo za kapitalistov do- biček. Delavci bi lahko delali po- lovice manj časa, kakor delajo dandanes, ako bi se jim njih de- lovna moč tako plačala, kolikor je v resnici vredna. Šele tedaj, kada- se to uresniči, kadar bodo po- pokali okovi kapitalizma, kadar se ne bo delalo za dobiček posa- meznega mogočnika, ampak za potrebo vse človeške družbe, šele tedaj nastopi človeštvo svetlo ce- sto do svobode in napredka. Zato pa je treba, neutrudnega dela, treba je postaviti mogočeno orga- nizacijo vseh tistih, ki jih je za- sažnjil kapitalizem. Šele tedaj homo lahko upali na zmago.

KAM DRŽI SOCIALIZEM?

Pot, ki jo korači moderno mezd- no delavstvo iz svoje nekdanje sebičnosti in brezposelnosti do vse oblasti in človeški družbi, ni gladka in ni ravna. Naše trajne zmage spremljajo trenutni ne- uspehi in porazi. Naši vsakdanji boji nas pogosto postavljajo pred vprašanja, ki se neposredno ne dotikajo naše osamosvojitve. Ampak ti mimogredoči neuspehi, ki so v premeri z veličastnimi zpa- gami le neznatni, nas ne smejo oplahiti, postranska vprašanja ne smejo skloniti našega pogleda in niti za trenotek ne smemo odmak- niti oči od našega socialistične- ga cilja, ki nas napaja z neusah- ljivim pogumom in ki nas ravna v dnevnih bojih in vprašanjih.

Socialistična misel je jasna in preprosta. Spoznavamo, da kolje sedanja oblika lastnine vso člo- večko družbo na dvoje in da mo- ra proletarski razred kapitalistič- nemu razredu plačevati težak da- vek za svoje življenje. Od zemlje nas loči privatna lastnina, stro- jev nimamo, rudniki in tovarne niso naše; in če hočemo delati, de- živimo, moramo svojo delovno si- lo prodati onim, ki jim privatn- lastnina podeljuje oblast nad pr- izvajalnimi sredstvi. In posestni- ki čutijo svojo oblast in jo daje- čutiti nam; od sadov našega de- la na polju in v rudnikih, ne plavžih in v tovarnah si jemljejo leto za letom bogat del. Renta in najemnina, obresti državnih dol- gov in dividende delnic, procenti

obligacij in profiti — naše delo so, ki ga uživajo drugi!

kapitalistična lastnina je mogoč- ni mehanizem sedanje družbe, ki nam jemlje sad našega dela iz- pred ust in odvzema osnov- no sestavino človeške osebnosti, delo. Krutemu zakonu kapitali- stične lastnine ne moremo ubeža- ti. Komaj se vrnemo iz zatohle tovarne, iz mračnega rudnika, kjer smo pustili del svojih moči, kos svojega zdravja in življenja pri ustvarjanju dividende in ren- te, v svoje puste domove, že pre- ži na nas novo obdobjenje: sta- narina. In kar smo oteli pogol- tnim rokam lastnine, nam plenijo davki v najrazličnejših oblikah, ne za kulturne in splošne svrhe.

In če se poda delavec z okle- šeno mezdno v branjarjo, mora potolažiti celo rajdo prekupe- valcev, in če gre v veliko trгови- no, mora položiti tribut trgovske- mu kapitalu. V srednjem veku je bila vsaka cesta stokrat pregraje- na z mitnicami, pot delavca je še dandanes zastražena z nepregle- do vrsto cestničarjev in za vsak korak, za vsak gibljaj svojega življenja mora določiti kapitali- stičnemu razredu visoko odkup- nino.

Ampak ne le, da je delavsko življenje obloženo s hudimi pri- vatnimi in raznimi javnimi dav- ki, — tudi svobode ni dele- žen trpin. Če bi bilo v resnici delo svobodno, bi morali delav- ci biti deležni uprave delavnice, kakor so po volilni pravici pokli- cani, da soodločujejo v državi. Danes pa so kakor sužnji in ni- majo besede o organizaciji dela; ddnarji kapitalističnega sistema so in kapital, iz njih dela ustvar- jeji niti njih vpliv odvzet, določa o usodi čela.

Ampak razdružitev delavske o- sebnosti ni še ves učinek privatne lastine. Kapitalistični razred je enoten le napram delavstvu. Med seboj pa je raztrgan z najraz- uzdanjšo konkurenco. Nesposo- ben je, da bi se organiziral in da bi uredil produkcijo po dejanskih potrebah; gospodarska anarhija, ki izbruhne od časa do časa v strahovitih krizah, tepe neusmi- ljeno po delavskih ramah, kažnu- joč jih slepo za produkcijo, o kateri nimajo besede, da so kaznovani, ne da bi bili vprašani. In če bi se kapitalizem organi- ziral, če bi s svetovnimi trusti re- gularno produkcijo, bi zlorabljal svojo moč za oderuške cene: de- lavstvo bi ubežalo strahotam go- spodarskih kriz in padlo v krep- lje vampirskih monopolov.

Vsa krivica in vsa beda izvira odtod, da ima en razred oblast nad proizvajalnimi sredstvi in da diktira svoje zakone druge- mu razredu, vsej družbi. Ta ja- rem je treba zlomiti. Treba je le odstraniti razredno nasprotje; proizvajalna sredstva je treba iz- trgati kapitalističnemu razredu in jih podeliti organizirani druž- bi. Skratka: kapitalistično last- nino je treba razrušiti in jo nado- mestiti z družabno lastnino. To pa je zadnji cilj socializma, kate- remu je podrejeni vse naše bo- je!

ŽELEZNA KRONA.

Po starih poročilih oziroma baj- kah je dobila leta 591. kraljica Theodolinda kos žebila iz Jeru- zalema, s katerim je bil baje Kristus prihit na križ. Iz tega žebila si je dala narediti tanek obrobek za ta- kovzvano železno krono, ter ga o- krasila z dragocenimi kameni. Po- zneje je dobil to krono cesar Karol Veliki ter se je dal z njo v Rimu kronati. Čez več stoletij si je pa znani francoski cesar Napoleon posadil to krono v Milano na glavo rekoč: "Bog mi jo je dal, gorje mu, ki se je dotakne!" Ko se je na Dunaju sklenil leta 1866. mir med Italijo in Avstrijo, je pri- šla ta železna krona v posest ge- nerala Minabreta, ki jo je podaril kasneje italijanskemu kralju Vik- tor Emanuelu.

Napoleon ni imel sreče z njo.

Iz Washingtona poročajo: Gdč. Pavlina Goldmarkova bo vodila biro za vpisovanje žen v železniški službi. Posebno se bo bavila z vpo- siljenjem žen kot železniške te- legrafistke, agentke, čuvajke in tu- di kot prozne delavke.

Železniška uprava je znižala vozino za prevažanje žita po je- zerih iz mest ob michiganskem je- zeru in Buffalo do mest ob Atlan- tiku. Znižanje znaša dva centa pri to funtih in je veljavno od 1. sep- tembra do 10. oktobra. Vozino so znižali, da hitreje razvzijo žito.

Vojni cilji medzavezniških delavcev in socialistov.

(Dalje.)

Gospodarski odnosi.

IV. — Medzavezniška konferenca je proti vsem po imperialisti in kapitalisti pripravljano namero za gospodarski boj, ne samo v eni, ampak v mnogih deželah, ko bo sklenjen mir, bo doli proti enemu ali drugemu tujemu narodu ali proti vsem tujim narodom, ker bi tak gospodarski boj ali bojkot, če bi bil začel v eni ali drugi deželi, povzročil repriže, katerih bi se morda prizadeti narod moral poslužiti v samoobrambi. Glavne proizvodne vodne črte imajo biti odprte brez ovir ladjam vseh narodov pod varstvom Lige narodov. Konferenca priznava, da vsi poizkusi gospodarskega nasilja, bodisi vsled varnostnih tarifov ali kapitalističnih trustov ali monopolov, neizogibno škodujejo delavskemu razredu številnih dežel in so v prilog kapitalističnemu profitu; delavstvo vidi v zvezi med militarističnimi imperialisti in fiskalnimi protekcionisti (zagovorniki visoke colnine) v vsaki deželi, ne le resno nevarnost za blaginjo ljudskih množic, ampak tudi skrajno ogrožanje miru. Po drugi strani se narodom ne more odrekati pravica do samoobrambe gospodarskih interesov v ožgled svetovnega primanjkljaja gori navedenega materiala in konserviranja zadostnih življenjskih potrebščin za prehranitev svojega ljudstva.

Konferenca vsled tega spodbuja delavske in socialistične organizacije v vseh deželah, naj polagajo važnost na to, da vsiljajo vlade napram trgovskim podjetjem na stališču kontrole potrebščin za domačo uporabo na podlagi odprte meje in brez sovražnih diskriminacij zoper tuje dežele. Enako naglašava važnost ne samo za konserviranje, ampak največji mogoči razvoj potom vladne aktivnosti bogastev vsake dežele v korist ne le svojega ljudstva, temveč vsega sveta, kakor tudi potrebo mednarodnega sporazuma za izvedbo postavodaje glede tvorniških razmer v vseh deželah, maksimalni esemprni delavniki, odpravo "bez-nih" in nesanih strokov, potrebna varstva delavcev proti izkoriščanju in potlačevanju, kakor na prepoved nočnega dela za žene in otroke.

Problemi mira.

V. — Da je mogoče ohraniti svet za demokracijo, se zahteva mnogo več kakor samo odstranitev militaristične ali gospodarske vojne. Mnenje, naj se mirovna pogodba peča samo s prenehanjem boja oboroženih sil, vstevši potrebne krajevne preuredbe, bi pomenilo samo pripomoček za kapitalistične interese. Medzavezniška konferenca naglašava, da je v ožgled mogočega svetovno obsežnega pomanjkanja izvoznih življenjskih potrebščin in trgovske plovbe po vojni nujno, z namenom, da se prepreči največje trpljenje in mor-

da celo lakota v eni ali drugi državi, da se poskrbi za sistematične priprave v mednarodnem obsegu za postaje in prevozna sredstva takih preostalih potrebščin v razne dežele, v proporeji — ne z ozirom na njih nakupno možnost, ampak z ozirom na njih razne in nujne potrebe; dalje mora vlada vsake dežele imeti nad vsemi nujnimi potrebščinami za nekaj časa kontrolo, tako da za-sigura ljudstvu njih dobavo, ne na tekmujoči razprodaji v glavnem bogatejšim slojem proporejo-nalno z njih denarno možnostjo, ampak sistema-tično, da uzadosti potrebam vsega občinstva z devizo: "nobenemu potice, dokler nimajo vsi kruha."

In še več, neizogibno je, da bo vsled miru in prenehanja ene industrije v vseh deželah nastopila brezposelnost milijonov, ki izdelujejo se-daj munice in demobilizacija milijonov vojakov — v ožgled pomanjkanja industrijskega kapita-la, pomanjkanja surovin in nesigurnosti trgovske-ga podjetja — ako se ne podvzame takojšna in e-nergična akcija potom vlad, dovedlo velik del meznega delavskega ljudstva v vse vrste bedo, ki je v zvezi z brezposelnostjo. V ožgled dejstva, da je obsežna brezposelnost v raznih deželah, ka-kor pomanjkanje škodljivo ne le deželi sami, am-pak obubožanje ostalega sveta, konferenca sma-trata za dolžnost vseh vlad, da podvzame takojš-šno akcijo ne le da zmanjša brezposelnost, am-pak da aktuelno, v kolikor je to praktično, pre-preči nje pojav. Vsled tega konferenca nagla-ša in prigovarja delavskim strankam vseh dežel nujnosti zahtev od strani vlad, da pripravijo na-črte, potom katerih se imajo izvršiti vsa številna javna dela (kakor cest, njih poprav, železnice, vodnih kanalov, gradbo kol in javnih poslopij, pre-skrbno prebivališče za delavski razred in reklam. in pogozdovanja zemlje), ki bo v bližnji bodo-čnosti potrebno, ne kot sredstvo za ublažitve in zmanjšanje brezposelnosti, ampak z ozirom na to, da se podvzamejo dela v takem obsegu v vsakem kraju skupaj s kapitalističnimi podjetji, ki so morda v teku, da se vzdrži iz leta v leto in skozi vsako leto, enakomerna zahteva delavne moči, in se tako izogne vsakemu brezdelju.

Znano je, da je na ta način mogoče vsaki vladi izogniti se, ako želi, pojavu obsežne, ne-dogledne in neprosto voljne brezposelnosti, katero ako se pusti sedaj nje pojav v katerikoli deželi, je smatrati toliko za posledico vladne zanemarje-nosti, kakor glede kužnih bolezni.

VI. — Obnovljenje razdeljenih krajev in poprava krivic.

Medzavezniška konferenca smatra, da je im-perativna dolžnost vseh dežel takoj po objavi mi-

ru obnovenje, v kolikor je to mogoče, domov, kmetij, tovarn, javnih poslopij in sredstev za zve-ze, kjerkoli so bile vničene vsled vojne; da ob-novljenje za javna poslopja ne sme biti omejeno na odškodnino, kapitalistična podjetja in materi-jal, o katerem se ve, da je bil vničen, ampak da se raztegne na namestitev meznih delavcev in kmečkih slojev samih v domovih in vposlenosti; da se to izvede sigurno, popolno in nepristran-sko na načelu asesmenta in razdelitve odškodnine tako daleč, v kolikor bo določena cena potom ka-teregakoli mednarodnega fonda, pod direktivo mednarodne komisije.

Konferenca se ne bo zadovoljila, dokler se ne izvede popolna in neovirana pravna preiška-va v obojih, predloženih z vseh strani, ki jih tozadevne vlade nalagajo in so tozadevni urad-niki izvršili dejanja brutalnosti, potlačevanja, na-silja in nrtavne proti posameznim žrtvam, za ka-tere v navadnem vojevanju ni mogoče najti opravi-čbe. Posebno pažno polaga konferenca na iz-gubo življenja in imetka trgovskih pomorščakov in drugih ne prizadetih v vojni, (vstevši otroke in žene) kot posledica tega nečloveškega in brez-o-zirnega ravnanja. Kot del pogoja miru naj bi bil, da se ustanovi razsodišče za zahteve in obožbe, ki naj preišče vse take trditve, ki bi prišle prednj, dovedo obtožena ali vladu, da odgovarja na ob-tožbo, proglasi sodbo in izreče odškodnino, ki ki jo plača obsojeni posameznik ali vlada osebam, ki so trpele vsled storjene krivice bodisi da to store sami ali tisti, ki so od prizadetih odvisni. Razne vlade morajo biti odgovorne denarno ali drugače za predložitev zadev tozadevne narodno-sti takemu razsodišču zahtev in obožbe, kakor tu-di za izplačilo določene odškodnine.

VII. — Mednarodna konferenca.

Medzavezniška konferenca je mnenja, da bi mednarodna konferenca delavskih in socialistič-nih organizacij, obdržana pod praviimi razmera-mi, v tem času poslužila svetovni demokraciji s svojo pomočjo za odstranjenje nesporazumov in ovir, ki so na potu svetovnemu miru.

Čakajoči na ponovno normalno delovanje mednarodne socialistične biroa, smatramo or-ganiziranje mednarodne konference, obdržava-jo v dobi sovražnosti, potoni odbora, katerega nepristranost je nedvomljiva, potrebnim. Konfe-rencia naj bi se vršila v nevtralnem deželi in pod takimi razmerami, ki bi vzbujale zaupanje; kon-ferenca naj bi bila polno zastopana potom vsel delavskih in socialističnih gibanjih vseh bojujočih dežel, sprejemši razmere, pod katerimi se konfe-rencia sklicuje.

Kot potreben pogoj za mednarodno konferen-co, konferenca misli, naj se organizatorji konfe-rence zadovoljijo s tem, da vse organizacije, ki se je vdeležijo in bodo zastopane, prirede jasne for-me potom javnih izjav, ki naj vsebujejo mirov-ne pogoje v soglasju načela: "Ne aneksij ali kaz-nilnih odškodnin, kakor tudi pravico, da narod! sami odločujejo o sebi," in da delajo z vsemi mo-či, da dobe od vlad potrebne garancije za invetdo teh načel odkrito in nerezervirano o vseh vpraša-njih, o katerih se bo razpravljalo na mirovni kon-ferenici.

V ožgled važnih razlik med medzavezniškimi narodi in centralnimi silami, je komisija mnenja, da je zelo priporočljivo, naj bo konferenca sred-stvo, da poskrbi za priliko delegatom tozadevnih dežel sedaj v vojni, da dajo popolno in odkrito iz-javo z ozirom na njih sedanje stališče in bodočih namer in poskušajo potom medsebojnega spora-zuma pripraviti program za akcijo skorajšnega in demokratičnega mira.

Konferenca je mnenja, da je delavski raz-red, ki je v času vojne toliko žrtvoval, opravičen sodelovati pri zasiguranju svetovno demokratič-nega mira in da M. Albert Thomas, (Francija) M. Emil Vandervelde, (Belgija) in Arthur Hen-derson, (Velika Britanija) bi bili imenovani kom-isiiji, ki naj dobe od vlad obljubo, da bo vsaj po en zastopnik Dela in Socializma vključen v uradna zastopstva katerekoli vladne konference, in da se organizira delavsko in socialistično za-stopstvo, ki naj prisustvuje konkurenčno z urad-no konferenco; dalje, da se ne dopusti več kot štiri zastopnike k taki konferenci.

Konferenca obžaluje odsotnost zastopnikov a-meriškega Dela in Socializma na medzavezniški konferenci in naglašava važnost dobave njih sogla-sanja sprejetih sklepov. S temi cilji pred oči kon-ferenca soglašava, da se pošlje takoj delegacija, se-stoječa iz enega člana iz Francije, Belgije, Italije in Anglije, skupaj s Camille Huysmanom (tajni-kom mednarodnega socialističnega biroa) v Zed. države z namenom, da se posvetuje z zastopni-ki ameriške demokracije o vsej vojni situaciji.

Konferenca zaključuje, da pošlje ta memoran-dum, v katerem so naznačeni pogoji miru v so-glasju socialističnih načel in mednarodne pravičnosti vsem socialistom centralnih držav in naro-dom, ki so z njimi v zvezi. Konferenca je prepri-čana, da bodo pogoji sami govorili dovolj za od-sev misli vsakega socialista in pričakuje odgo-vor socialistov centralnih držav v nadi, da pri-stopijo brez odlašanja k skupnemu poizkusu In-ternacionale, ki je postala sedaj bolj kakor kdaj poprej, najboljšo sredstvo demokracije in miru.

(Dalje prihodnj.)

Nujno vprašanje za slovensko sekcijo.

Češka, srbska in slovenska sekcija Sociali-stične stranke so skupno predložile zadnji konfe-renci oziroma eksekutivi stranke spomenico, ki je bila objavljena v našem listu. Vsakdo mora pri-znati, da je bila pisana v mirnem tonu, brez stra-ši in brez izživljanja. Organizacije, ki so jo predlo-žile, so po vsej pravici smele pričakovati, da jo bo konferenca uvaževala. Seveda ni mogel z ozirom na sestavo konference nihče vedeti, kakšno bo na-sled stališče, na katero se postavi. Ali omenjene organizacije so smatrale za svojo dolžnost, da sto-re, kar je v njih moči, za resnične potrebe socia-lizma v sdanji dobi, in zato je bilo opravi-čeno njih upanje, da vzame stranka njih spome-nico v poštev.

Toda zgodilo se je drugače. Konferenca je ravnala v memorandumu kakor s kosom praz-nega papirja. Niti toliko se ni ozirala nanj, da bi bila izrekla negativno mnenje o njem, kaj še, da bi bila obvelila prizadete organizacije o usodi, ki jo je namerila njihovi spomenici.

To bi se naposled pretrepelo, če bi bili zaklju-čki konference taki, da bi se njemali z nazori, iz-raženimi v spomenici. Ali prav o tem ni nobenega govora in z ozirom na vojno nima stranka kratko-malo nobenega določenega stališča. Zaman pre-bira človek platformo, ki jo je izdelala za jesen-ske volitve, da bi tam našel, kakšno je oficielno mnenje stranke o vojni. Kar se govori tam o vojnih ciljih medzavezniških socialistov, je tako nejasno, da je človek še bolj v temi, kakor pred konferenceo. In edini logični sklep, ki ga more človek napraviti na podlagi te platforme, je ta, da je stranka vojna Hekuba in da si vsakdo o njej lahko napravi tako mnenje, kakršno hoče sam.

To je pa nemogoča situacija. Sedanja vojna ni kaj takega kakor vera, ki jo smatra stranka lahko za privatno zadevo posameznika. Izme- vseh aktualnih vprašanj sedanjosti je vojna naj-važnejša in za politično stranko je absurdno, če nima z ozirom na to veliko politično vprašanje do-ločenega stališča. Absurdno je, če more v imenu stranke v enem okraju kandidirati človek, ki je pripravljen podpirati Ameriko v vojni z vsemi močmi, v drugem okraju pa mož, ki napoveduje, da bo zahteval odpoklice ameriške armade iz Fran-cije, ako bo izvoljen.

In vendar je vprko, volitvene platforme tu-di to mogoče.

Navedeno je to toleranca. Ali v resnici je nejasnost in neodločnost. Za silo bi bil tak in di-ferentizam razumljiv, če se ne bi vojna dotikala interesov socializma. Ali taka misel bi bila vrhu-ne nezmislila, ker se sploh ne more zgoditi nič v gospodarskem, političnem in kulturnem življenju človeštva, kar se ne bi na kakršenkoli način do-teknilo socializmu in njegovim interesom, zlasti pa ne more trditi kaj takega o vojni, ki omajava vse temelje dosedanjega sveta in znaša material za zgradbo novega sveta skupaj.

Če more biti komu ležeče na tem, kakšen bo svet po vojni, mora biti gotovo socialistom, ki

gledajo najdalje v bodočnost in katerih program-sega najbolj do korenin človeške družbe, ležeče na tem, da dobi socializem v tej dogledni bodo-čnosti čim boljšo podlago in čim ugodnejše pogo-je za svoj razvoj. In kjer je vprašanje, ali se o-hrani na svetu sila avtokracije, ali pa se privede demokracija čim bolj do moči, tam ne more biti izbere za socialista. Ako pa hoče, da zmaga de-mokracija, tedaj je dolžan pomagati do take zma-ga. Če ne stori tega, ovira s svojo pasivnostjo demokracijo in dosledno podpira avtokracijo, če-tudi ni njegova volja taka.

Slovenski socialisti so že davno prišli do te

Iz Stockholma poročajo: Neki Estonec, ki je s težavo prišel z Estoncega v Rusiji, pravi, da smatrajo Nemci vse Estonce za jetnike. Nemci so takoj po okupaciji pričeli s silo jemati živež, les, bombaž in pobrali so tudi zvonce iz železnih postaj. Kmetom so pobrali vse mleko, iz katerega so naredili sir in ga poslali v Nemčijo. Popisali so vse krave in vsak kmet mora dati predpisano me-ro mleka od vsake krave. Ravno tako plenijo jaj-eca. Ker so pa sprva dobili skoraj same klopotce, mora zdaj kmet zapisati svoje ime na jajce, in če je klopotec, zadene kmeta kazen. Estonce je da-lje izpovedal, da Nemci ustanovili pisarne za rekrute po vsej Estonki, toda nihče se ne oglasi. Nato so Nemci poskusili dobiti delavce za Nem-čijo in nabili so velike plakate v nemškem, let-skem in estonskem jeziku z obljubami, da čaka delavce v Nemčiji velika plača in dobra hrana. Dobili so par mož, ki so pa pobegnili predno so prišli do nemške meje. Disciplina v nemški arma-di je izginila. En sam slučaj: 18. vojakov je ukra-dilo čoln, v katerem so hoteli pobegniti čez jeze-ro Peipus v Rusijo. V mnogih slučajih nočejo vo-jaki streljati na dezertre in ječe v Revalu, v katerih so bili prej svačeni ruski bolševiki, so zdaj polne nemških vojaških upornikov in dez-terjev.

Kakor javljajo iz Curiha, je general Luden-dorff degradiral okrog 150 generalov in polkov-nikov odkar so se pričeli nemški porazi na zapad-ni fronti.

Po vesteh iz Berlina je boljševiški komisar zunanjih zadev Čičerin podal izjavo, v kateri na-vaja pogoje za oprostitev angleških konzulov in ostalih državljanov, ki so pridržani v Rusiji. Čičerina izjava se glasi: "Vlada sovjetske repu-blike je bila prisiljena izolirati gotove zastopnike Velike Britanije in Francije v Rusiji, ki so delo-vali proti sovjetu. Sovjetska vlada je pri volji dovoliti, da ti zastopniki odidejo brez vsakih na-daljšnih ovir iz Rusije, ako neutralne države polo-že poročstvo, da bo imel Litvinov, haš zastopnik v Londonu in vsi ostali ruski državljani prosto pot iz Anglije in Francije. To garancijo morajo dati Švedska, Norveška in Nizozemska. Naši državlja-ni morajo imeti neovirano pot iz krajev, kjer se

ga spoznanja in trudili so se, kolikor so le mogli, da bi odpravili usodopolne znote iz ameriške so-cialistične stranke. Kajti upali so, da bodo argu-menti zalegli, zlasti ker je bilo jasno, da mora ves razvoj aktualne vojne in politične zgodovine čimdalje bolj potrjevati naše nazore. V resnici jih je potrjeval in ni si mogoče misliti boljšega, moč-njšega dokaza, kakor ga je podala nesrečna Ru-sija, odkar so boljševiki začeli eksperimentirati z rusko-nemskim fraterniziranjem na fronti, z od-rekanjem boja in z brest-litovskim mirom. Od ta-kih tragičnih dokazov, ki so bili zaslepljeni s ta-kozvanimi idejami.

zdaj nahajajo, čez škandinavske države in zajam-čeno jim mora biti tudi, da se nihče ne dotakne njihove prtljage. Čim prejemo obvestilo od Lit-vinova, da je odšel na pot, izročimo angleškega generalnega konzula R. H. Lockharta in njegove ostale tovariše varstvu nizozemskih diplomatov."

Iz Moskve poročajo, da je bela garda, sesto-ječa večina iz muzikov, okupirala Volgodo. Boljševiške čete so zažgale mesto predno so se umaknile. Nevtralni poslaniki v Moskvi so na-slevidli protest na komisarja zunanjih zadev Čiče-rina proti splošnemu usmrčevanju socialnih re-volucionarjev, častnikov in drugih nasprotnikov boljševiške vlade. Poslaniki so zagrozili, da bodo nevtralne države odrekle vsako pribežališče boljševikom v slučaju progono, ako ne prenehajo eksekutivne. — V Moskvi je bilo ustreljenih zad-nje čase na tisoče članov socialno revolucionarne stranke in častnikov, prejšnje ruske armade. Tro-ekcij je baje brzojavil generalu Aleksiju, povelj-niku proti boljševiških čet, da bo ustreljen po en častnik za vsakega boljševika, ki ga ubijejo Če-hoslovaki ali protirevolucionarji; na to je odgo-voril Aleksijev, da ne bo miroval, dokler ne bo iztrebljen zadnji žid iz Rusije, ako bodo častni ki postreljeni. Pozneje je boljševiška vlada izpu-stila več tisoč častnikov, toda mnogo je pogreša-nih in sumi se, da so bili usmrčeni. Rablji, ki stre-ljajo častnike in druge politične jetnike, so na delu vsako noč v Moskvi. Okrog 10.000 častnikov je bilo aretiranih.

Iz Kodanja poročajo: V juž. Rusiji so krvavi boji med Nemci in kmeti na dnevnem redu. V mo-hilevski guberniji so nemške čete odbile 8000 kmetov, ki so bili oboroženi s strojnimi puškami. V bitki med Nemci in ukrajinskimi kmeti pri Zvenigorodki v kijevski guberniji je obležalo ve-liko število mrtvih in ranjenih. V Bruslovki so kmetje pobili nemško garnizijo. Obenem poročajo o velikih protizidovskih izgrelih na raznih krajih Rusije.

Varuh za tujezemski imetek A. Mitchell Pal-mer je prevzel enajst ladij American Transatlan-tic kompanije, ki so plule pod ameriško zastavo, kajti lastujejo jih Nemci.

Že v dobi, ko je bila sklicana st. lousška kon-venecija stranke, se je slovenska sekcija trudila, da bi bila pripomogla realnim nazorom do velja-ve. Predložila je konvenciji svojo izjavo; toda ve-čina konvencije je sklenila znano resolucijo, ki je bila polna radikalnih besed, toda nemislina od-konea do kraja, če jo je človek analiziral.

Ko je prišla ta resolucija na splošno glasova-nje, je naš list priporočal slovenskim sodrugom, naj jo odklonijo in naj glasujejo za izjavo manj-sine, ki se je bila zbirala okrog sodruga Spargota. In res so slovenski sodrugi tako glasovali. Večin-ska izjava je pa tudi na splošnem glasovanju do-segla večino.

Dasi so že takrat začeli resni sodrugi kakor John Spargo, Charles Russell, Upton Sinclair, Slobodin i. t. d. izstopati, so Slovenci vendar vztrajali v stranki v nadi, da bo imelo njih delo v okvirjurstranke več uspeha in vpliva, kakor izven nje. Nadaljevali so umski boj. Naš list je utene-ljeval in utemeljeval potrebo taktične reforme. Klub šte. 1. je podal stranki resolucijo s pozivom, naj izpremeni svoje stališče z ozirom na vojno. Naposled smo sporazumno s Srbi in Čehi predlo-žili znano smomenico.

Danes pa vidimo, da je bilo v tem oziru za-man vse naše delo in da so bili zaman vsi kruti nauki tekoče zgodovine. Kakor da stranka res ne vidi strašne nevarnosti, ki grozi socializmu po vsem svetu, če bi zmagale centralne sile. Kakor da bi bilo res vse eno, če si voli ljudstvo v Ame-riki samo svoje uradnike ali pa mu jih nastavlja kajzer.

Zdi se, da je večina stranke popolnoma slepa za jedro znanstvenega socializma in se vrnila popolnoma v predmarksistično dobo utopizma, pa gradi gradove v oblakih, misleča da splavajo danes ali jutri na zemljo in se socializem lepo mir-no naseli vanje. In za politično delo smatra le udeležbo pri volitvah, pa prezira, da se more le tedaj uveljaviti kot politična stranka, le tedaj vplivati na politično življenje, le tedaj utrjevati svoja tla, le tedaj pridobivati postojanke na poti, ki jo je treba prehoditi do socialističnega cilja, če posveča svojo pozornost vsem političnim do-godkom in aktivno sodeluje v vsem političnem življenju, v katerem je vojna sedaj najpoglav-nejši problem, ker je od njenega rezultata odvis-nih sto in nekaj velikih in važnih problemov.

S svojim fanatičnim utopizmom je stranka res namesto pospeševalke socializma postala nje-gova ovira. Če naj pride socializem v Zedinjenih državah kdaj do veljave, bo morala to nalogo iz-vršiti druge sile, kakaj sedanja Ameriška socia-listična stranka, le še po imenu socialistična, le izgubila sposobnost za to. Njena pot je postala pot S. L.

Prišel je pa čas, da se vprašajo slovenski socia-listi izjavljati posledice iz teh dejstev. V okvirju stranke niso mogli doseči uspeha. To dejstvo ka-že, kaj bo treba storiti. In čimprej se zgodi, kar se mora zgoditi, tem bolje bo.

Hrvatska sekcija naznanja izstop iz J. S. Z.

Sodrug Žikić, upravnik "Znanja" javlja tajništvu J. S. Z. sledeće:

Chicago, Ill., 9. septembra, 1918.

Druže Petriću: —

Kao tajniku J. S. Z. javljam ti zaključak konferencije hrvatske sekcije održane 1. i 2. septembra 1918. u Milwaukee, Wis.

Delegati, njih 32, jednoglasno zaključili, da hrv. sekcija istupi iz Jugosl. Soc. Saveza sa svojim organizacijama od 1. septembra 1918. Razlog jest taj, što neće da budu članovi Saveza, koji se podelio u nacionalne sekcije.

Prema tome, druže, što je hrv. sekcija imala zadobiti do deljbe, izvoli ispostaviti ček na Jugosl. Rad. Knjižaru, takvo je riješenje donijela spom. konferencija. Isto tako valja podmiriti koliko spada hrv. sekciji od dana deljbe, pa do istupa, t. j. od 1. jula do 31. augusta 1918. Nadalje pošalji meni kao prijemnom tajniku Jugosl. Medjunar. Soc. Saveza, sve one bankice, koje se priključile hrv. sekciji, te i od onih, koje će ti same pisati, koje su bile kao neutralne.

Po ovome, dakle, ja otpadam iz odbora za pravila J. S. Z.

Toliko do znanja radi.

Drug. pozdrav, B. Žikić,
privremeni tajnik J. M. S. S.
2741 W. 22nd Street.

Komentar:

Sodruge, ki so zasledovali delo hrv. sekcije pod pritiskom fantastične uredniške bišve "Radničke Straže," ne bi izstop hrv. sekcije iz Jugosl. socialistične zveze čisto nič iznenadilo. T. Cvetkov in njegovi naivni privrženci so se trudili na vse načine in dovolj dolgo, da bi pometali iz Jugosl. socialist. zveze in iz socialistične stranke ljudi, ki jim je več za socialistično delo, kakor pa za same razbeljene irrevolucione fraze. In ker tega niso dosegli, jim ni preostalo drugo, kakor agitacija med člani sekcije za izstop iz J. S. Z. Med tem ko se jim prvi pokušni ni obnesli, se jim je drugi posrečil. Toda vsi hrvatski socialisti ne drve za frazami, ki jih izreka kakšen fantastičen prenapetec. Mnogo hrvatskih socialistov je, ki bodo s časom spoznali in svojim drugom dokazali, kako so bili zavedeni na stranpot, od dela, ki je za jugoslovanske socialiste v tej vojni nujno, in brez katerega ostaja vse tisto delo, ki je v zvezi z razrednim bojem tukaj ali kje drugje, površno, neopravljeno in torej neizogibno. Povedali jim bodo, da so se pod pritiskom takih prenapetecov odrekli načelom, ki jih je sprejela ustanovna konferenca J. S. Z. leta 1910; načelom, da ima vsak narod pravico odločati o svoji usodi, in logično načelom, ki so jih sprejeli jugosl. socialisti na konferenci v Beogradu in v Ljubljani, in na podlagi vsega tega bodo

dokazali, da je igral nekdo v njih sredini — iz enih ali drugih vzrokov — vlogo demagoštva in takrat bo prišlo kesanje... Morda obracun!

Kar je bilo spočeto ob času, ko je prevzel uredništvo pri "Radnički Straži" T. Cvetkov, te je mržnja do stvari, ki se tičejo vprašanja balkanske federativne republike (revolucionarna zahteva jugoslovanskega proletariata vsepovsod) tendenca sektarjanstva, ki gre čisto vsprečno z obredi v kakem Zion Cityju nima pa ničesar opraviti s socializmom, je bilo razvito in porojeno sedaj v hrvatski sekciji. Ves material in vse sile je za zarodek so prišlo od tam. Mati tega poroda je torej hrv. sekcija. To je stvar sekcije. Toda sodrugi v hrvatski sekciji se zelo varajo, ako mislijo, da bo nji izstop škodil J. S. Z. Ravno narobe. Slovenski in srbski socialisti se je bodo sedaj, ko vedo, da je odstranjena zadnja ovira za stvarno delo, še bolj oklepali. Kajti Jugosl. socialistična zveza pripada po vsej pravici tistim, ki razumejo njena načela, njeno potrebo in razvoj časa, ki omogočajo njeno važnost in nje pomen. Zgodovina socialistične aktivnosti po utemeljenih znanstvenega socializma soglašja z nami. Samo en dokaz.

Leta 1850tega, je centralni odbor Zveze komunistov — tako so se takrat nazivali socialisti — na čelu ji Marx in Engels, izdala z ozirom na pričakovano revolucijo, sledeči proglas: "Demokratije bodo delali direktno za federativno republiko,

ali ako ne bodo uspeli, da dosežejo enotne in nerazdružljive republike, bodo skušali oslabiti centralno vladu potom mogoče avtonomije in neodvisnosti občin in pokrajin. Z ozirom na ta načrt morala proletarijat delati ne samo za enotno in nerazdružljivo republiko (v Nemčiji in v Avstriji) ampak za največjo in absolutno centralizacijo moči v rokah državne republikanske oblasti. Enthuellungen ueber den Kommunism-Proces in Koeln, 1885, stran 81.)

Kar je veljalo za delavce v centralnih državah tedaj, velja še danes. Za balkanski proletarijat pa ima ta vojna, kar se balkanske federativne republike tiče, posebno revolucionarni značaj. Dokler ne pade avtokracija centralnih držav, ki onemogočujejo izvedbe, ki jih je imela svoje dni v načrtu Zveza komunistov in katere ima danes J. S. Z., dotlej velja tem silam boj do konca! Kdor ni z nami, je proti nam! In tisti, ki se na poti temu delu, se izpostavljajo nevarnosti, da stopi kdo nanje. To so poznali končno tudi pri "Znanju" na 22ti cesti in vodstvo hrv. sekcije je komandiralo umakniti. — Hvala!

Tajništvo J. S. Z.

Iz Žikićevega poročila je posneti, da izstopa hrv. sekcija iz J. S. Z. vsled tega, ker je sprejela formo avtonomnih sekcij, med tem ko vemo, da nasprotujejo in nas tožijo pri stranki, ker smo aktivni za slov. republikansko združenje, ki je v zvezi z ustanovitvijo jugosl. federativne republike

Delo Slovencev v Švici.

Iz Ženeve smo dobili sledeči poziv, ki ga objavljamo za informacijo ameriških Slovencev: Slovence! Jugoslavlani!

Že štiri leta bje naša triplemenski narod ogorčen boj za svoj obstanek, za svojo svobodo in za svoje združenje v samostojni narodni državi. Dočim en del izvršuje svojo dolžnost v srbski vojski v jugoslovanskih divizijah ter v bojnih vrstah naših velikih zaveznikov zapadnoevropskih in ameriških, se naši doma z vsemi silami in v največji, našemu narodu skozi stoletja nepoznani slogi upirajo nemškemu pritisku ter z mogočnim notranjim delom postavljajo temelj bodoči moči, zdravi in demokratični jugoslovanski državi. Slovenci v domačiji so pohodili strankarsko nestrpljivost odvrtili vse stare predsodke in so položili sveto prisego, da se bodo kot bratje roko v roki borili do poslednjega vzdihla, do poslednje kaplje krvi za osvoboditev zatirane domovine. Ljudska stranka, Narodno-napredna stranka in socialna-demokratska stranka predstavljajo danes eno samo neprodorno falango borecev za državno svobodo in za človeške pravice.

Slovenci! Če kdaj, danes je odločilni čas za nas. S to vojno se bo odločila naša usoda za stoletja, morda za vse večne čase. Vsi vemo, da je za našo ljudstvo edina rešitev v svobodni Jugoslaviji. Ali dočim je nova uspostavitve Srbije gotova stvar, dočim se Hrvatje opravičeno lahko nadajo osvoboditvi, je položaj naš Slovencev neizmerno ogroženiji. Vsenemški imperializem upa, da bo tudi v slučaju zmage zaveznikov obdržal lepe slovenske dežele in skozi njih prodril na Jadransko morje. V slučaju poraza bi se Nemci še pomirili s tem, da se naši bratje Hrvati in Srbi združijo v samostojni državi, ali na slovensko svobodo ne pristanejo nikdar. V njih večno ostajajo žive sanje o vsenemškem cesarstvu od Hamburga do Trsta. Za to so jim potrebne naše lepe slovenske dežele, zato jim je potrebna naša narodna smrt. Slovenci! Naša edina rešitev je v združenju državi Slovencev, Hrvatov in Srbov, v naših velikih za-

veznikov, v svetovno-demokratični ideji samoodlobo narodov.

Vsak Slovenec mora storiti svojo dolžnost. Če ne, prepademo in preklinjali nas bodo pozni vnuki. Ako pa zmagamo, se bo s svobodo vrnila sreča in blagostanje v naše domovine. Uglejmo se na naše doma in storimo vse, kar je v naših močeh. Zato vsi v boj, vsi na delo!

Tudi mi hočemo na svoj način pomagati naši sveti skupni stvari. Zato stopamo pred slovensko in jugoslovansko javnost z društvom, čegar izključni namen je osvežiti in pomnožiti delo Slovencev za samostojno Jugoslavijo. Mi hočemo naglaševati pred celim svetom narodne zahteve Slovencev in potrebo za demokratizacijo, da se tudi slovenske dežele osvobodijo tujeja jarma in združijo v Jugoslaviji. Sedaj, ko je še čas, moramo opomniti celi svet, da bi smrt Slovencev bila ne samo velika krivica, temveč tudi strahovit udarec svetovni demokratični in življenjskim državnim interesom sredozemskih sil: Francije, Anglije, Italije in Grčije. To nalogo bomo sistematično izvrševali, za njo bomo vporabili vse svoje moči, vsa sredstva nad vse skromna sredstva in ves svoj čas.

Naše društvo je popolnoma izven vseh strank in se ne bo mešalo v delo in v razmere obstoječih struk in organizacij. Pri celim njegovem delu ga bo vodila edina misel: složen napor vseh za svobodo naše domovine. Za to si je društvo izbralo kot svoj naziv ime slavnega pokojnika Janeza Kreka, ki je v domačiji ustvaril sloglo med strankami in povel celi narod v boj za pravico in za skupne ideale. Hočemo seznaniti svet z našim položajem, a notranja ureditev naše skupne države je zadeva celega našega triplemenskega naroda.

Mi nismo hoteli stopiti pred vas praznih rok. Zato nas je nekaj Slovencev v Švici takoj začelo z delom, da pokažemo svojo dobro in odločno voljo. Iz svojih skromnih, nad vse skromnih sredstev smo položili temelj delu. Začeli smo že izdajati biblioteko, katere prva številka ("Dve Jugoslaviji"), pangermanski načrt in demokratična in

ententska rešitev) je danes pred vami v francoskem jeziku. Brošuro smo razposlali na vse strani sveta vsem uplivnim osebam, listom, strankam in organizacijam s posebnimi pismi, v katerih smo razložili cilj in potrebo naše akcije. V tem smislu bomo nadaljevali brez prestanka.

Izdati nameravamo v čim krajšem času, ako zberemo za to potrebna sredstva, vrsto spisov v francoskem, angleškem, italijanskem in drugih jezikih o važnosti Slovencev v političnem, kulturnem, gospodarskem, in stratejskem pogledu, o naših pravicah v tožnem Korotanu in na Oger-skem, o mogočem jugoslovanskem gibanju v domovini itd. Ravno tako bomo seznanjali svet z našim slovstvom, znanostjo in umetnostjo. Poiskali bomo in smo deloma že stopili v zvezo z zavezniki in nevturalnim časopisjem in drugimi inštitucijami, katerim bomo tolačili položaj Slovencev, a obenem jim dajali obvestila o splošnem stanju v celi Jugoslaviji, pri Slovencih, Srbih in Hrvatih.

Zato, Slovenci, Jugoslavlani širom sveta, podprite naše delo. Zberite se okrog našega društva in omogočite mu, da razvije svoje delovanje do one stopinje, ki jo zahteva nadvse ogroženi položaj slovenskega plemena.

Naše društvo pa ne bo samo razvijalo svoje akcije pri naših zaveznikih in pri nevturalcih, ampak bo šlo na roko tudi svojim članom Slovincem in Jugoslovancem, razkropljenim po celem svetu, oskrbljujoč jih s četivom, z novicami iz domovine. Za posebno nalogo si postavljamo točno obveščanje našega časopisa o dogodkih v domovini z novicami, izvirnimi članki in dopisi. Tudi sicer bo društvo stalo na razpolago svojim članom v vsakem oziru v kolikor to ne bi prehajalo društvenega delokroga.

Ali naglašamo še enkrat, da pri tem svojem delu ne bomo delali konkurence nobeni obstoječi organizaciji. Naš član je lahko član tudi vsakega drugega jugoslovanskega društva ali organizacije.

Na delo, Slovenci, storimo svojo dolžnost! Naši bratje v domovini delajo na vse kriplje. Naši bratje Srbi in Hrvati živo razvijajo jugoslovansko akcijo v tujini. Ne bodimo mi zadnji pri delu v tujini, dočim so naši doma prvi v boju za skupno jugoslovansko državo.

Naše društvo je društvo dela. Vsi, ki hočejo podpreti na ta ali oni način delo za pojačanje jugoslovanske akcije, naj se priglase naravnost začasnemu odboru v Ženevi. Naj se prijavijo oni, ki bi hoteli biti zaupniki za posamezne dežele in države. Vstopajte v članstvo brez razlike struk! Mesečna članarina je 10 frankov (švicarskih). Oddaljeni člani jo lahko pošljejo vsake tri mesece skupaj. Ustanovni člani izplačajo 100 švicarskih frankov naenkrat ali pa v obrokih tekom petih mesecev. Podporni člani podpirajo društvo z vso, katero sami izbere. Denarne, kakor tudi vse druge pošiljke naj se naslove naravnost na društveni odbor u Ženevi. O vseh pošiljkatih se poiaja javni račun v slovenskem časopisju vseh struk (v Ameriki) in potom pismenega izvestja. Natančna določila o vsem društvenem delovanju in poslovanju se nahajajo v priloženih društvenih pravilih in v poslovniku.

Slovenci! Društvo "Janez Krek" je prepričano, da bo naš širom sveta razkropljeni narod razumel čistost in nesebičnost njegovih namenov in njegovo odločno voljo, da začeto delo izpelje do kraja. Zato tudi pričakuje, da ga slovenska in druga jugoslovanska javnost ne zapusti, temveč mu prisloke obilno na pomoč. Ganimo se vsi kot en mož! Potem se ne bo moglo reči, da smo sedeli prekrizanih rok tedaj, ko se je cela naša domovina borila za obupno energijo proti smrti, a za življenje in za svobodo.

V Ženevi (Švica), 24. junija 1918.

Začasni odbor:

Ernest Krulej, predsednik.
Vladislav Fabjanič, tajnik.
Anton Lušin, blagajnik.

Bistvo delavskega vprašanja.

Delavsko vprašanje je del modernega vprašanja. Kakor se moderno socialno vprašanje obče ni moglo razviti, dokler niso bili dani pogoji, tako se samoumevno o delavskem vprašanju posebej ne more govoriti, dokler ni bilo pogojev, ki bi bili provzročili to gibanje. Stari in srednji vek jih ne poznata, zato je nastalo delavsko vprašanje v modernem zmislu v novejšem času.

Ti pogoji so dvojnega značaja, pravega in gospodarskega. Pogoji pravega značaja so: osebna svoboda, zasebno lastništvo, svobodna pogodba med delodajalcem in delojemalcem. Pogoji gospodarskega značaja je razvoj tehnike.

V starem veku, ki traja v narodnogospodarskem oziru od prvih početkov omike pa do enajstega ali dvajsetega stoletja, vlada domače gospodarstvo. To se pravi: Kar se je doma izdelalo, to se je tudi doma porabilo in použilo. Blago se je izmenjavalo. Življenje je bilo patriarhalno. Denar se je malo rabil. Pojma kapital ni so poznali, neznan je bil dobiček, ki ga donša kapital. Cesar ni človek rabil zase, to se je shranilo kot zaklad, ki je ležal mrtev. Sužnji so opravliali, kar danes delavci in obrtniki; poleg tega pa so tudi izvrševali kulturno delo. Bili so brez vseh osebnih in političnih pravic. Gospodar je delal z njimi, kar je hotel, bili so njegova last, kakor je bila živina njegova last. O kakšnem pravnem razmerju med njimi in gospodarjem ni bilo govora. Tako gospodarstvo, kakršno se nam kaže v tej dobi, se imenuje tudi naravno gospodarstvo.

V srednjem veku, to je od dvajsetega do šestnajstega stoletja, imamo čisto drugačen gospodarski značaj. Na kmeth se kaže naravno gospodarstvo, toda središče gospodarstva je bilo v mestih pri obrtnikih, ki so se osvobodili suženjstva in dobili posebne pravice. V teh srednjeveških mestih je delo že razdeljeno: eden izdeluje to, drugi ono. Nastajajo posamezni stanovi. V vsi a to razdelitvijo dela je zamenja-

vanje, kupovanje blaga, kar se je godilo na trgih, ki igrajo v srednjem veku tako veliko vlogo. Obrtniki so drug od drugega kupovali. Niso pa še delali za zalogo, ampak vsak obrtnik je naredil toliko izdelkov, kolikor je mislil, da mu jih bo mogoče prodati. Zamenjavanje ali kupovanje se je vršilo naravnost iz roke v roko brez prekupcev, posredovalcev; trgovci se ni bilo. Kredita še niso poznali, pojem kapitala še ni nastal. Iz svojih skromnih, nad vse skromnih sredstev smo položili temelj delu. Začeli smo že izdajati biblioteko, katere prva številka ("Dve Jugoslaviji"), pangermanski načrt in demokratična in

Vsa tedanja družba je bila razdeljena na stanove: plemiški, duhovniški, mestni in kmetski stan. V političnem pomenu je ta družabna uredba t. zv. fevdalizem. V gospodarskem zmislu imamo zadržno uredbo, imenovano celi, s samoupravnimi določbami, potrjenimi seveda od višjih gospod. Te določbe (statuti) določujejo delavske razmere kakor mezo, delavnik, število učencev, pomagavev, izdelkov itd. Obrtnik ni imel svobodno izdelovati, kolikor in kar bi bil hotel, da so imeli vsi enako dosti dela, da ni preostajalo blaga. Med mojstri in pomagachi ni bilo svobodne pogodbe, vse je bilo po statutih določeno. Pomagachi so delali večinoma le za naturalno, za hrano, obleko in stanovanje, vse so dobivali od gospodarja, s katerim so se čutili kot ena družina. Celi pa so tudi skrbeli, da so pomagachi po nekaj letih postali samostojni mojstri, potem ko so napravili mojstrski izdelek, tako imenovani "Meisterstück."

Celi so uspevali, na Angleškem je n. pr. država sama z zakoni skrbela za to zadržno življenje.

Z novim vekom začelja popoln obrat. Odkrila se je Amerika, odprla pot v Vzhod no Indijo. Doslej se je prekomorska trgovina o sredotočevala glavno v porbeničarskih republikah, kakor v Benetkah, Genovi, kjer so se tudi

začele institucije, ki so se še ohranile dandanes n. pr. banke, borze. Po odkritju Amerike 1492 leta pa so postale središče prekomorske trgovine dežele ob Atlantskem morju. Prvenstvo je imele Španija, potem Portugalsko in Francija. Po propadu Španije v sedemnajstem stoletju sta nastopili njeno dedščino Anglija in Holandija.

Začenja se kolonijalna politika. Države gledajo, kako bi jim naselbine ali kolonije donšale več dobička. Pod pretvezo omike si razširjajo ozemlje.

Nastajajo družbe ali kompanije s tem namenom, da pridobivajo svojim državam posestva v drugih delih sveta. Te družbe so podobne sedajšnjim družbam in obdarjene z velikimi pravicami. Da imajo kar vso vladu v prekomorskih deželah. Take družbe so se ustanovile n. pr. na Francoskem, Angleškem.

Naselbine so bile zelo bogate dragih rud, zlasti v Južni Ameriki. V zvezi s to okolnostjo se je pojavil prvi narodnogospodarski sistem, merkantilizem. Uvažalo se je kolikor mogoče mnogo zlata in srebra, da se pomnoži narodno imetje. Izvoz pridelkov so podpirali, ker se s tem steka denar v deželo, nasprotno pa je bil uvoz pridelkov prepovedan, ker odhaja ta denar drugam. Na ta način so podpirali domačo obrtnost.

Na Angleškem in Irskem se je razvila zlasti tekstilna obrtnost. Orodje se je poboljšalo, nastopili so stroji, začelo se je delati z motorji. S stroji si pomagamo, kjer človeška roka ne zadošča ali ni dovolj okretna za izdelovanje finejših izdelkov ali ne more delati nepretrgoma in zelo hitro. Motorji pa se rabijo za koncentracijo strojev. Nastaja tehnična delitev dela, to se pravi: vsak stroj dela svoj določen kos, ne da bi en stroj naredil vse izdelek sam. Nastopajo veliki podjetniki; ti imajo v svoji službi razne obrtnike, ki so potrebni, da naredi izdelek. Ta

obrtnost v velikem vodi k pojmu kapitala. Kar je prebitka ali dobička, to ne leži mrtvo, ampak se rabi kot kapital za nadaljno produkcijo. Podjetnik sam ne dela nič, ampak le vodi, nadzoruje delo ter skrbi za prodajo. Najame delavne sile, ki delajo ali v njegovi tovarni ali pa jim dajo surovine na dom, da jih izdelujejo doma.

V srednjem veku so prehajali — kakor rečeno — izdelki iz rok producenta naravnost v roke konsumenta, kar se je dogodilo na mestnih trgih. Producenti so delali le na naročbo. V novem veku se je vse izpremenilo. Mestni trg se je razširil na okolice, polagoma je postal ves svet trg. Producenti izdelujejo blago za zalogo ne glede na potrebo, zato morajo skrbeti za konsum. Sedaj se je še le mogla razviti trgovina v prave pomenu besede. Izdelki ne prehajajo naravnost iz rok producentov v roke konsumenta, ampak po posredovanju tretjih oseb. Boljšajo se prometna sredstva, gradijo se ceste, železnice, ustanavljajo pošte, uporabljajo telegrafi in telefoni. Razvijajo se naprave, podpirajoče trgovino, kakor kredit. Kredit ima namen, da se kapital, ki ga kdo sam ne more plodno porabiti, porabi s pomočjo tuje roke. Kredit je pa zopet ustvaril celo vrsto drugih naprav, ki zelo pospešujejo promet, n. pr. razne banke, dalje pravne listine, kakor: menice, čeke, bankovce i. t. d.

Poprej je imel producent, lastnik proizvodnih sredstev, vse dobiček sam. Srednjeveškemu obrtniku ni bilo treba deliti dobička iz nikomet, ker so se smatrali mojster, pomočniki in učenci eno družino, v kateri je bil mojster oče — gospodar. V novem veku se je to izpremenilo. Lastnik proizvodnih sredstev mora najemati delavce sile, dobiček je sicer njegov, toda ga mora deliti: en del vzame sam, drugi del pa delavci v obliki meze ali zasluzka. —

(Konec prihodnjič.)

Stranka

ČLANOM SLOVENSKE SEKCIJE NA ZNANJE.

Odbor slovenske sekcije J. S. Z. je imel v pondeljek zvečer skupno sejo z odbori češke socialistične in srbske sekcije J. S. Z. Na dnevnem redu so bila važna vprašanja aktualna politika, ki so največjega pomena za bodoči razvoj naših organizacij in za delo socializma. O vseh teh vprašanjih se je vodila obširna debata, ki je osvetlila predmete od vseh strani.

Izvoljen je bil končno odbor, sestojel iz zastopnikov vseh priznanih organizacij, ki naj izdela predloge za prihodnjo skupno konferenco. Med temi bo tudi okoliščina, da se razvije naših članov pri prihodnjih volitvah.

Sključeno je bilo, da se pošlje brzojav konferenci mednarodnih socialistov, ki se snide dne 17. t. m. v Londonu.

Čim bodo predlogi odobreni od prihodnje konference, ki se snide, čimprej bo mogoče, bodo takoj objavljeni.

Naznanilo.

Hrvatska sekcija J. S. Z. je naznanila tajništvo, da je na zadnji konferenci v Milwaukee, Wis., sklenila, da izstopi iz Zveze.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrševsk drugi in četrti petek v mesecu v Iliriji dvorani, 30—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas včas dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Lenko, tajnik.

Springfield, Ill.

Naznanjam vsem sodrugom J. S. S. Kluba šte. 67, Springfield, Ill., da se vrši prihodnja seja kluba dne 29. septembra, to je zadnjo nedeljo tega meseca ob devetih dopoldne v mestu na 4. ulici in Jefferson Str., to je tam, kjer ima S. N. P. J. svoj društveni prostor. Opominjam vse sodruge, naj se bolj redno udeležujejo klubskih sej in tudi bolj redno plačujejo mesečne prispevke. Vsak član naj pripelje še po enega sodruga na sejo.

Frank Besjak, tajnik.

LISU V PODPORO.

Vincene Kovač, Forest City, Pa. 25c. — J. Skupek, Cleveland, O. nabral \$1.30. — John Kobetič, Chicago, Ill. \$1.00 — Frank Stopar, Cleveland, O. 50c. — Louis Zakrajšek, Dubuque, Iowa 25c. — Louis Trbežnik, Cleveland, O. 50c. — Soc. Klub šte. 184 v Lawrence, Pa. \$10.00, izročeno po J. Trčelj, Louis Britz, Lawrence, Pa. \$1.00 — John Repovs, Mascoutah, Ill. 50c. — John Ušeničnik, Cleveland, O. \$1.00. — Andrej J. Furlan, Dubuque, Iowa, \$1.00. — Frank Šavs, Chicago, \$2.00.

Skupaj \$19.30
Zadnji izkaz 60.42
Vsega skupaj \$79.72

Cleveland, O.

V odgovor Glas Narodu!
Ker se čutim užaljenega, ko sem čital že parkrat priobčen nesramni napad na moje osebo, in to iz vsakega najmanjšega vzroka, sem prisiljen, da tudi ne molčim.

Težko se mi je podajati v prepričanje, ker pa pisec v Glas naroda zahteva prepričanje, pa naj se začne.

Še nikdar v mojem življenju me ni napadla nikdo s tako zahrbtnostjo, kot me ravno sedaj v časopisu Glas Naroda. Sem že več let gl. odb. S. D. P. Z., in ako meni kdo dokaže, da sem jaz do danes kaj zahrbtnega napravil ali da mislim kaj enakakega napraviti, sem zato, da me članstvo takoj odpokliče, pri naši organizaciji ne poznam še do danes nobene zahrbtnosti, ako pa se mogoče kje nahaja, zahtevam, da se takoj odpravi!

Ako se pa Glas Naroda čuti, da se dela kje kakšna zahrbtnost, se pa dela najbrž samo proti Glasu Narodu, do danes sem molčal o glasilu naše organizacije, ker me je pa začel tako surovinski napadati, ga bodem pričel pa še jaz, pa ne na škodo organizacije, pač pa na škodo njemu.

Evo pri naši organizaciji, pa ujam, da se jako motijo, ako pravijo svojo slavo z Vašim obrekljivim komentarjem napram meni, ako pa vidite, da je kaj nereda v gl. uradu tajnika pa glejte v pravila naše organizacije kam se imate najprej pritožiti, ne pa mene psovati. Jaz sem do danes še ves čas svojega službovanja pri S. D. P. Z., vestno izpolnjeval pravila, kar se mojega službovanja tiče, in jih bodem vpošteval, nikakor pa ne po ukazu gospodov pri G. N.

Kot je razvidno, se hoče direktno polastiti diktatorstva pri naši organizaciji, očita ga pa meni; ne razumem odkod to prihaja?

Ali sem morda jaz kriv, da je dr. št. 3., naše organizacije sestavilo resolucijo napram sedanjemu glasilu? Ali mislite da bom jaz nasprotno ozir. diktiral, sklepom gl. odbora, in sklepom društva? Saj ima vendar organizacija toliko prostosti, da se lahko posluži za razne izpremembe, iniciativ, katere so morajo vpoštevati potom referendumu po Zvezinih pravilih.

Niti slutiti nisem, da bi se moglo ravno eno glasilu ene org. posluževati takih brutalnih napadov, in to brez vsakega vzroka. Pa kaj se bom jezil? Business je business, to je že prirojen izgovor, ako ima človek le kaj pojma o kupčiji, kupčija je danes za nekatero trdnico bolj pičila, torej "le po njih! morda pa zmagamo, ako ravno neopravičenim potom, malo več dohodkov pa le bo, ako zmagamo?"

Lažnjiv je napad tudi od pisca v G. N. glede dnevnika. Enakopravnosti; dokazujem, da mi jih navedite, da imam jaz kake interese pri omenjenem listu; sem gospodar ravno toliko vsakega drugega sl. lista, kot Enakopravnosti, ako sem pa šel na potovanje za omenjeni list, pa s tem še ni rečeno, da imam kakšne interese zraven. Lažnjivec in obrekljivec, z resnico na dan!

Glas Narodu so danes vsi napredni časopisi trn v peti, pa si misli, ta ki je še mlad, se bo dal lahko uničiti. Kot se vidi, ne prav lahko. S sedanjim podlagom ni pričakovati, mogoče je le, ako okolščine tako nanesejo, jaz ne bodem prav nič odškodovan, ako takoj propade.

Iz navedene izjave naj članstvo naše organizacije sodi, čemu toliko intrig in blamiranja potom komentarjev v Glas Narodu.

Jaz ne zagovarjam najboljšega prijatelja nič, kdor naredi škodo organizaciji, proč z njim, kdor pa dobro gospodari, naj se v miru pusti, krivce naj se napada, ne po požrtvovalen človek. Glede glasila naše organizacije je tudi strašansko predbacivanje; danes sta menda dva, eden kot uradno glasilu, drugi potem kot pomožno glasilu, ker se pa G. N. sklicuje, da je tudi list Enakopravnost glasilu naše organizacije, se strašno moti za sebe v dobro, za članstvo pa preprič. Enakopravnost smatram kot oglasovalni list na podlagi pravil naše organizacije, kar se pa drugih uradnih stvari tiče, naj si bode iz gl. urada ali krajevnih društev, pa imamo prostor za vsako priobčitev, brezplačno, tako je, pa ni drugače, brez vsakega najmanjšega zavijanja.

Azpiram na članstvo naše organizacije, naj pazno prečita moj odgovor napram G. N., ter potem kaj članstvo sodi, zakaj toliko laškavega blamiranja na članstvo. Torej iz afere od strani Glas Naroda se razvidi, da je G. N. vložil peticojo napram gl. odb. S. D. P. Z. ravno tako je vložil znani dr. Bogomil Vošnjak za bodočo Srbsko ozir. Jugoslovansko monarhistično državo, pa ne ujam, da bi kje dosegli kaj uspeha?

Toliko v prijazno naznanilo vsem članom in članicam naše vrlje organizacije,

Vas sobratsko pozdravlja
John Prostor, pred. S. D. P. Z.

V tednu ki se je končal z 31. avgustom, se je produkcija premoga zopet malo pomnožila. Producirali so 12,242,000 ton premoga, v prejšnjem tednu pa 12,620,000 ton. Trdega premoga so producirali 2,259,716 ton, ali 125,716 ton več kot v prejšnjem tednu.

Lani v tem tednu so producirali 11,056,000 mehkega in 1,991,488 ton trdega premoga.

Kanadska vlada prevzame kontrolo nad nakupom in prodajo

pišnice, ki jo izvažajo angleška izvozna družba. Po novem dogovoru je določena stalna cena za pišnico.

General Crowder je izdal poziv na ameriško ljudstvo, da registrirane hitro vrnejo vprašalne pole, da lahko prično v najkrajšem času z nabori.

Delavski department naznanja, da so se v juliju poprečno podražila živila za tri odstotke. Cene v juliju so bile poprečno za petnajst odstotkov višje kot v juliju lanskega leta.

Železniška uprava namerava uvesti zavarovanje za železniške uslužbence proti nezgodam in za starostno zavarovanje. Železničarji pozdravljajo ta korak železniške uprave, ki dokazuje, da vlada skrbi za njih dobrobit.

Italijanska vlada je po svojem poslaniku Cellere vložila protest proti vojni prohibicionistični predlogi, ki prepoveduje uvoz vina. Državni tajnik Lansing je izročil kopijo protesta senatnemu odseku za zunanje zadeve.

Zbornica je po kratki razpravi in soglasno sprejela senatno resolucijo, ki pooblastuje predsednika, da ustanovi prohibicionistične pasove okoli municijskih tovarn, rudnikov, ladjedelnic in drugih tovarnih, ki izdelujejo vojne potrebine.

Italijanski poslanik je priporočil, da se prohibicionistična predloga popravi in toliko, da italijanski vinogradniki lahko izvažajo svoje kupčijske posle. Po prohibicionistični predlogi je dovoljeno izdelovati do prihodnjega prvega maja in italijanska vlada priporoča, da je do tega časa dovoljeno uvažati vino.

Državni tajnik Lansing je opozoril Hitecheeka, predsednika senatnega odseka za zunanje zadeve, da odredba povzroči slabe posledice za gospodarske razmere v Italiji, če bo sprejeta v sedanji formi. Priporočil je, da jo senat spremeni, ako je le mogoče.

Ako se takoj prepove uvoz vina iz Italije v Združene države, bodo vinogradniki v Italiji trpeli veliko škodo. V Italiji igra vino-

gradništvo veliko vlogo in če pride zanje prepoved za uvoz vina nepriznako, se razume samo posebi, da bodo imeli škodo.

V Washington so dospele informacije iz zanesljivega vira, da je Turčija odposlala veliko armado proti bolgarski meji, kjer je nastal spor med nemškimi zavezniki radi teritorija. Tukaj opazujejo ta spor med Bolgarijo in Turčijo z velikim zanimanjem, ker je mogoče, da pride do odprtega razdora. Položaj je povzročil v Berlinu precej poparjenosti. Revolucijski duh je dozorel v bolgarskem ljudstvu po poročilih, ki prihajajo iz Bolgarije. Bolgarija hoče več teritorija. Dobil je že pas v severni Turčiji, v katerem je polovica Drinopolja. Nezadovoljnost povzroča v Bolgariji, ker je Rumunska dobi, ki jo je diktirala Nemčija. Turčija je zahtevala del severnega teritorija, ki se ga preje dali Bolgariji, da je vstopila v vojno na strani centralnih sil. Prejšnji bolgarski ministri predsednik je moral odstopiti, ker ni mogel dobiti več teritorija in noče nastopiti proti centralnim silam. O novem ministru predsedniku Malinovu so določili, da je orodje Nemčije, ki sprejme ukaze Nemčije, toda armada in ljudstvo nista zadovoljna s situacijo.

General Crowder je naročil lokalnim nabornim odborom, da se enkrat preiščejo, če niso železničarji ki so bili uvrščeni v prvi razred potrebni v železniški službi. Take železničarje, ki vrše važno delo na železnih, premeste v druge razrede. V določbah glede razredovanja železničarjev se ni bila izdala nova odredba, toda v podučnih krogih sodijo, da tej akciji sledi opoškodje železničarjev od vojaške službe.

Roke, ki pograbi kladivo, opravijo več, kakor če se sklenejo k molitvi.

Kajzer napenja svoje močgane, želeč izmisli kaj, kar bi "napravilo" Potsdam varen za avtokracijo.

Poročilo o razpečanih znamkah

v mesecu avgustu 1918.

		RAZDELJENO:					
Država	Mesto	Znamke	Izjemne znamke	Dualne znamke	Dobrohoti	Gl. stanu	Drž. org.
Ark.	Ft. Smith	9	..	..	\$ 1.80	..	\$.90
Ill.	Hartford	8	..	..	1.60	..	.80
Ill.	Chicago, 60.	40	..	..	8.00	..	4.00
Ill.	Virden	40	..	..	8.00	..	4.00
Ill.	Benld	24	..	..	4.80	..	2.40
Ill.	Springfield	45	6	..	10.50	..	5.20
Ill.	Johnston City	16	..	..	3.20	..	1.60
Ill.	La Salle	23	..	..	4.55	..	2.25
Ill.	Waukegan	15	..	..	3.00	10.75	1.50
Ind.	Clinton	17	..	..	3.40	..	1.70
Ind.	Whiting	50	..	..	10.00	3.35	5.00
Kans.	Kansas City	40	..	..	8.00	..	4.00
Kans.	Gross	5	3	..	1.77	..	.82
Kans.	Skidmore	7	..	..	1.40	..	.70
Kans.	Stone City	9	..	..	1.80	..	.90
Kans.	Mulberry	40	..	..	8.75	5.35	4.75
Mich.	Detroit, 61.	250	20	..	55.00	..	27.00
Mich.	Detroit, 210	50	..	..	10.00	17.00	16.00
Mo.	St. Louis	25	..	..	5.00	1.25	2.50
Mont.	Bear Creek	25	..	..	5.00	1.25	2.50
Ohio	Glencoe	22	14	..	6.72	..	3.20
Ohio	Akron	33	..	10	7.00	..	3.30
Ohio	Blaine	6	..	..	1.26	..	.60
Ohio	Cleveland, 27.	80	..	..	16.80	..	8.00
Ohio	Piney Fork	14	..	..	2.94	..	1.40
Ohio	Bellaire	80	..	10	18.30	..	9.50
Ohio	Maynard	20	..	..	4.20	..	2.00
Ohio	Barberton	40	..	..	8.40	..	4.00
Ohio	Blaine	13	..	..	2.73	..	1.30
Ohio	Yorkville	13	2	..	3.20	..	1.50
Ohio	Neffs	25	..	..	5.25	18.90	19.83
Pa.	Woodlawn	15	5	..	4.25	..	2.00
Pa.	FitzHenry	20	..	..	4.25	..	2.00
Pa.	Greensburg	33	4	..	8.00	..	3.90
Pa.	Lawrence	26	..	..	5.59	..	2.60
Pa.	Ellsworth	44	4	..	10.30	..	4.80
Pa.	S. S. Pittsburgh	16	10	..	6.00	..	2.60
Pa.	N. S. Pittsburgh	100	20	..	25.00	..	12.00
Pa.	Export	71	2	..	15.62	..	7.35
Pa.	Pittsburgh	169	..	..	42.00	..	22.90
Pa.	W. Newton	18	..	..	3.60	..	1.85
Pa.	E. Pittsburgh	94	..	..	20.00	..	7.03
Pa.	McKees Rocks	40	..	..	8.50	..	4.00
Pa.	Forest City	14	4	..	4.03	..	1.80
Pa.	Farrell	100	20	..	25.00	..	12.00
Pa.	Hermine	17	..	..	3.40	..	1.70
Pa.	Buena Vista	17	..	..	6.30	..	4.60
Pa.	Reading	20	..	..	4.25	..	2.00
Pa.	McKeesport	20	..	..	4.00	..	2.00
Pa.	Canonsburg	30	..	..	6.00	..	3.00
Pa.	Conemaugh	40	..	..	8.50	..	4.00
Pa.	Meadowlands	23	..	..	4.60	..	2.30
Pa.	Whitney	40	10	15	10.50	..	5.00
Pa.	Stygian	20	..	..	4.25	..	2.00
Pa.	Homer City	36	4	..	8.94	..	4.24
Pa.	Aliquippa	34	..	..	7.2	4	3.40
Pa.	Moon Run	49	..	..	10.32	..	4.90
Pa.	Burgessstown	10	..	..	2.13	64.65	75.70
Pa.	Wash. Tacoma	68	..	..	17.37	..	9.05
Pa.	Seattle	32	..	..	7.35	..	3.20
Pa.	Black Diamond	32	..	..	6.97	6.60	8.58
Wis.	Milwaukee	146	20	..	34.20	..	15.60
Wis.	Kenosha	50	20	..	15.00	..	7.00
Wis.	W. Allis	35	..	..	15.10	..	7.60
Wis.	W. Allis	20	12	..	7.00	19.75	17.15
Wyo.	Rock Springs	16	..	..	3.20	.80	1.60
Organiz.	No. 20.	..	..	..	13.10	..	13.10
Luchich & Kokotovich.	..	..	..	..	1.50	..	1.50
Totals	..	2650	180	35	\$618.19	\$150.50	\$160.41
Rednih znamk razpečanih	..	..	..	..	..	..	2.650
Dualnih znamk razpečanih	..	..	..	..	..	..	360
Izjemnih razpečanih	..	..	..	..	..	..	35
Skupaj	..	..	..	..	..	..	3045
Tajništvo J. S. Z.	..	..	..	..	..	..	..

ADVERTISEMENT

LOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1901.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.
GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood R'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVIC, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
2. Pom. tajnik: ANDREJ VIDRICH, 170 Main Str., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOCEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERAN, Box 72, East Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANK TEROPIC, R. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GAS NARODA," 82 Cortlandt Street, New York City.

Členjena društva, oziroma njih uradniki, so ljudne prošni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Pošte, Express, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika. V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika lake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NAJBOLJŠI SLADOLED

na debelo in drobno, dobite v domači trgovini
"THALIA"

ICE CREAM PARLOR

1223 W. 18th St.

(blizu Racine Ave., v poslopu "Thalia" gledališča.)

Dostavljamo sladoled na piknike in zabave po najnižjih cenah. Posode za sladoled posodimo brezplačno.

KONCERT IN PLES

vsaki večer in nedeljo popoldan.

Vsem rojakom se priporoča za obisk

Avstrijski mirovni bluff.

(Konec s prve strani.)

jo nenaravno obstajeno in vzdržuje ognjišče več-
nih intrig, brez katerih ne more živeti.

Izrečene so bile besede, da se Amerika, ali
da se zavezniki ne bojujejo za razkosanje Av-
strije. Ampak te izjave ne morejo imeti tistega
pomena, ki mu ga dajejo dunajski gospodje; s
tistimi besedami ni bila nikjer podana Avstriji
garancija, da bodo vprašanja njenih narodov no-
tranja zadeva habsburške monarhije, ki jih bo la-
hko "reševala" po svojih starih metodah, z iz-
igravanjem enega proti drugemu in z zatiranjem
vseh. Kakor so bile izrečene besede, ki jih av-
strijska nota neprestano zavija, so bile izrečene
tudi telepomembne besede, da ne sme biti no-
ben narod prisiljen pod vladno, katere ne mara,
da se morajo izpolniti vse opravičene narodne
aspiracije in da ne smejo narodi biti tržna ži-
vina ali zalogi v visoki igri diplomacije.

Vse teritorialne izpremembe, ki postanejo
potrebne po tej vojni, se smejo izvršiti le v in-
teresu prizadetih narodov — je dejal predsednik
Wilson. Narodnih interesov pa ne more izražati in
zastopati nihče drugi, kakor narod sam. Avstri-
ji to ne diši. Toda po našem prepričanju se novi
mir ne bo sklepal brez uveljavljenja tega načela.

Avstrija se silno moti, če misli, da more zu-
nanj, po svobodi in resničnejši kulturi stremeti
svet, njej sami prepustiti "reševanje" njenih
takozvanih notranjih problemov. Voja, ki je bi-
la velika, četudi kruta učiteljica, je jasno poka-
zala, da so tisti problemi zadeva vse Evrope, vsa-
ga sveta. Avstrijski kaos je vedno obsegal svetov-
ne nevarnosti. Dokler ni vulkan izbruhnil, so se
optimisti lahko tolažili, da morda ni tako neva-
ren, kakor bi bilo soditi po množini dima ali pa

da sešosa ugane. Toda katastrofa je prišla,
ker je bila neizogibna, in miroljubni svet najbrže
ne bo trpel nadaljnjega obstanka splošne neva-
nosti. Avstrijski problemi so pomagali, da je vsa
Evropa rdeča od krvi in zato ne bodo to nikdar
več "notranji" problemi habsburške monarhije,
na katere bi ostali narodi gledali le z galerije.

Avstrijska nota govori o neodločeni vojni,
pa prezira, da še ni konec dni in da se jutri lahko
odloči, kar se danes še ni. A da je odločitev po-
trebna, je nepreporno dejstvo za vsakega, kdor
verjame, da je to vojna zoper avtokracijo. Kaj-
ti brez odločitve se ne umakne absolutno kajzer-
stvo "po milosti božji." Tudi avtokracija pa ni
več notranja zadeva Nemčije ali Avstrije, tem-
več problem vsega sveta, ki hoče v bodoče biti
raven pred nepričakovano pbenelostjo steklih
psov. Avtokracija bi lahko bila notranja zadeva
dežele, v kateri je narod dovolj hlapčevski, da
jo mirno prenaša, če ne bi mogel njen strup briz-
gati preko mej na vse strani. Ali zgodovina štirih
krvavih let je pokazala, da se ne more taka des-
pocija v naših časih zapreti v železno kletko ka-
kor vjet tiger v menažeriji. Da morejo mirni na-
rodi biti varni, je padec avtokracije neizogiben;
ta se pa doseže le z njenim porazom.

Tajni konvenciji, predlagani od Avstrije, bi
bili torej le potrata časa in zato se nam zdi, da
so avstrijski pisarnarji zaman mučili svoje možga-
ne. Nasprotno se pa vendar ne motimo, da bi Av-
strija brez vseh težav lahko dosegla mir, če bi
odpovedala suženjsko ljubezen kajzerju, sama šla
v "zasluženi" pokoj, pa pozvala svoje narode,
naj se sami, brez obzira na dinastijo in monar-
hijo sporazumejo z njenimi nasprotniki, ki niso
njihovi nasprotniki.

Drugi zbor Slovenskega Republičan- skega Združenja.

(Konec z 2. strani.)

obenem pa za osvoboditev Jugoslovancov izpod
nemškega in habsburškega nadgospodstva. Govor-
nik našteva nadalje dogodke, ki so se izvršili v tej
vojni in povdarja, da ne zadostuje, da se le stri-
njamo z vojnimi cilji Združenih držav, ampak da
delamo z vsemi močmi za triumfalno zmago ame-
riškega orožja, da se ti cilji uresničijo. Mladino
in tiste, ki so po postavah sposobni za vojaško slu-
žbo, veže žnost, da gredo na fronto, drugi, ki
ostanemo doma, pa moramo delati, da bo ameriška
armada z vsem preskrbljena in da je ameriški
vladi mogoče tudi oskrbovati zaveznike s potreb-
ščinami. Spodbujal je k nakupovanju liberty
bondov, vojnohranilnih znank in priporočal de-

laveem, če pride do industrijalnih sporov, naj ne
prenehajo z delom, ampak naj svoje spore predlo-
že kompetentnim pogajalnim odborom v rešitev,
ker produkcija vojnih potrebščin ne sme prene-
hati niti za eno uro, niti za en dan. Do sedaj je
delavski vojni odbor rešil vse pravične zahteve
delavcev v prilog delavstvu. Govornik konča z
apelom na navzoče, naj raztolmačijo po nasebi-
nah vojne cilje Združenih držav in demokracije, da se
bo sleherni Slovenci zavedal, da je njegova sveta
dolžnost, da podpira ameriško vladu z njegovimi
danimi sredstvi.

Govornik predloži resolucijo, ki je bila z do-
datkom br. Krešiča sprejeta soglasno.

(Konec prihodnjic.)

Iz Amsterdama poročajo: Nemški časopis ne
skriva več težkih tajnosti o katastrofi na zapu-
ni fronti. Vse o splošnem položaju polagoma
curlja na dan in ljudstvo je izgubilo zaupanje v
svoje militaristične voditelje. Diskuzija o odstra-
nitvi generala Ludendorffa bi že bila na dnevnem
redu, če bi Nemci imeli koga drugega, ki bi ga
lahko nadomestil. Uradna povest — ki se vle-
če že mesec dni — da je izgubljen teritorij brez
pomena in da ga Nemci zapuščajo le zato, da ob-
varujejo "dragoceno nemško kri," je že izgubila
vso vrednost. Stotnik Salzmann, berlinski vojaški
kritik je zadnje dni povedal odkrito, da vsaka
nadaljna izguba francoskega teritorija privede
sovražnika na prag Nemčije od praga v hišo —
je samo en korak. Ljudje so izgubili upanje na
mir in med njimi se je pojavil prvič odkar traja
vojna in vsekakor prvič v sto letih — strah pred
invazijo. Časopisom se ni dovoljeno črhiti o
tem, ampak ljudje si šepetajo med seboj, da za-
vezniki ne bodo mirovali dokler ne prekoračijo
nemške meje in to pomeni popolni poraz. Nem-
cem je šele zdaj prišlo na misel, da Nemčija ne
bo mogla nadaljevati vojne, kadar enkrat zavez-
niki zasedejo ozemlje ob Reni. Od sedanjih fron-
te v Pikardiji do nemške meje je še kakih 45 milj
in na nekaterih krajih celo 60 milj, toda če se
bodo nemške armade umikale v tej m. i. kakor se
umikajo že šest tednov, je mogoče, da zavezniki
poženejo zadnjega Nemca iz Francije in invadi-
rajo Nemčijo še to jesen.

Ameriška vlada je pričela sumiti, da ni vse
v redu, ko je kompanija vprašala, da se nevtralne
zastave na desetih ladjah zamenjajo z ameriški-
mi. Večkrat so poročali in sunili, da Wagnerje-
ve ladje dajejo nemškim korzarjem potrebšče
na morju in da izvažajo zlato v Južno Ameriko.
Mr. Garvan je glede te trditve opozoril, da je
Wagner večkrat v oglasih razpisal 10.000 nagrade
tistemu, ki dokaže, da so njegove ladje oddajale
potrebšče nemškim korzarjem, ali da kompani-
ja lastuje nemški kapital.

Iz Berlina poročajo, da je bilo pred par dne-
vi usmrčenih 37 oseb v Moskvi radi protirevolu-
cionarnih činov. Med usmrčenimi so tudi bivši
carjevi ministri Aleksij Kostov, Protopopov, Ču-
čeglovitov in Maklakov; dalje je bil usmrčen Vo-
stergof, zloglasni glavar znane "črne stolitje"
in več drugih uradnikov iz časov stare carjeve
vlade

Richard G. Wagner, preje stanujoč v Mil-
waukee in naturaliziran državljani, je skozi tri
leta s pravo prusko aroganco izival ameriško vla-
do in britska in francoska mornariška sodišča kot
pravi lastnik parobrodne družbe. Tako pravi
Francis P. Garvin, varuhov preiskovalce tujezem-
ske lastnine.

Britska mornarica je zasegla tri Wagnerjeve
ladje, francoske pa eno in priče pred mornari-
škim sodiščem so pričale, da Nemčija podpira
kompanijo.

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ame-
riki. "Čas" prinaša lepe pove-
sti, koristne gospodarske in go-
spodinske nasvete, znanstvene za-
nimivosti, podučne in narodu po-
trebne razprave, mnogo mišnih
slovenskih pesnic in poleg tega
pa prinaša lepe in umetniške sli-
ke.

List shaja mesečno na 32 stra-
neh in stane samo \$2.00 na leto,
za pol leta \$1.00. Naroča se pri
"Čas", 2711 So. Millard Ave.,
Chicago, Ill., v Clevelandu in okoli-
lici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Slabotni ljudje

potrebujejo večkrat kako krepilo,
predno se jih ne prime bolezen za
trdno in predno se ni prepozna. Vi
potrebujejo torej tonike, ki bo utr-
dila ven vaš telesni sestav. Ne
odlašajte torej. Nikdar vam ne bo
žal, ako poskusite

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenski balzam). To
zdravilo je znano, kot izborna toni-
ka in pravo zdravilo v slučaju če
ste zabasani, če ne morete preba-
viti, če vas tare mrzlica, če ste v
obče slabotni ali če imate neprimke
na jetrih. Mi priporočamo to zdra-
vilo vsem, osobito postaranim in
slabotnim osebam. Poskusite ga.
Cena 85 centov v vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni
in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — pla-
čati je le zdravilo. 1924 Blue Island
Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 po-
pet.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicagoa
živci bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVA-
NJU BANKE ZVANE "CLEARING
HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka
pod nadzorstvom "Clearing House".
Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago
Clearing House, so podvržene strogemu
nadzorovanju od uradnikov tega zavo-
da. Pregledovanje računov in imetja
se mora vršiti najmanj enkrat na leto.
Izvedenci natančno preiščejo stanje
vsake banke. Vso gotovino preštejejo,
pregledajo vse note, varščine, vključbe
in druge vrednostne listine, se prepri-
čajo o fondih, ki so naloženi v drugih
bankah in pregledajo knjige in račune.
Če najdejo izvedenci kako slabe ali
dvomljive vrednostne listine, se te ne
štejejo več kot imovina banke. Ako se
je škrlila vrednost bančnega premože-
nja, mora banka kazati pravilno vred-
nost v svojih knjigah. Če banka drzno
špekulira in se ji pride na sled, mora
to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, ri-
skirano, se mora takoj odstraniti in na-
domestiti z boljšim. Če vsega tega
banke hitro ne popravi in stori, izgubi
vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki
jih uživajo banke, katere so združene v
Clearing House.

Kedar se odzamejo kakšni banki to
ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing
House ima slednja za to dober vzrok.
Na drugi strani pa je o banki, ki je
članica te zveze, že to dovolj jasen dok-
kaz, da ima dobro imovino, da je njen
kredit dober in da vodi svoj denarni
promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom
Clearing House je bil izdelan v Chicagu
pred desetimi leti, od katerega časa na-
prej ni bankrotirala niti ena banka, ki
je bila v zvezi s tem Clearing Housem.
Ako je šlo na tli drugi banki slabo
vsiad panike ali vojske, so ji takoj pri-
skočile na pomoč druge Clearing House
banke in ji pomagale, dokler se niso
povrnile zopet normalne razmere. Tu
Clearing House nadzorovalni načrt, se
je pokazal tako uspešen, da so povsod,
kjer koli se nahaja kak Clearing House,
sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s
tem Clearing Housem, je pod njegovim
nadzorstvom in ima vse privilegije te
banke, kateri poda vsako leto pet po-
polnih računov.

American State Banka pa je tudi pod
državnim nadzorstvom in odda vsako
leto pet detajliranih računov o stanju
Banking Departmenta države Illinois.
Napravite NAŠO banko za VAŠO
banko in Vaš denar bo varen in ga
lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold
hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in
\$500.00 zlatih hipoteknih bonrov.

J. J. Stepien
predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE

Blue Island Ave., vogal Loomis in 18.
cesta.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dno-
ve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste so
zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.
Vas človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki
vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko
ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro
je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna
pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez
početka ni nikdar ničesar. Zatorej prinite vlagati vaš denar še
danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z
vloge enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3%
obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francoako.

Prodajemo prvo posojilno mortgage (markeče) in dajemo v na-
jem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po
vojal.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitke znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodnins-
kih zadevah.
St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.

CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

MODERNA KNJIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za
privatnike in društva. Sprejemamo
naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene
in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,

1638 Blue Island Ave.,

(Adv.) Chicago, Ill.

SLOVENC!

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI POD-
PORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosvet-
ta". List stane za celo leto \$3.00,
pol leta pa \$1.50.

Vstanavljajte nova društva. De-
set članov(ice) je treba za novo
društvo. Naslov za list in za taj-
ništvo je: 2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem
Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša
posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene po-
trebščine kot zastave, kape, re-
galije, uniforme, pečate in vse drugo
obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue.

CHICAGO, ILL.

Cenike prejaete zastoni. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupa-
njem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalatelja zasluži
popolno zaupanje in čislanje od strani številnih odjemalcev. Malo povi-
šanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov.
Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potreščinah naših,
a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene
nekoliko povišati. Vsak prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugo-
vora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in
tudi likarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato
pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več pla-
čajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vspeh med svetom, ker učini, da bol žgubi svoje
stališče. Izmed vseh bolezni jih je devdeset odstotkov povzročenih in
spoečtih v žlodec. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vино očisti želodec in
odstrani iz notranjčine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene
snovi, ki so nekakšen brolg zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delo-
vanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne moša-
nice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žarode
rudeče vino. V zadevi zabasnosti, neprevarnosti, glavobola, pol-glavo-
bola, nervoznosti, navadne slabobe, kakor tudi v žledodnih neprimkah, ki
rade nadlegujejo ženske ob premembli žitja ali rudarje in druge delavce,
ko dolaje in vlihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecu-
ljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vsolej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali
revmatizma, nevralgie, lumbago, otroplosti gležnjev in drugih, najhitrejša
in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd.,
tudi za drgnenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh
lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za
izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih
otvorov. Dobi se v vseh lekarnah.

Najnovejše nagrade so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razsta-
vah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.